KUNTA-LIITTO

Sosiaali- ja terveydenhuollon

TIETOJÄRJESTELMÄ-KONSOLIDOINTIEN HANKINTAOIKEUDELLISET REUNAEHDOT

AKUSTI

Alueiden ja kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinto-yhteistyöfoorumi

ISBN 978-952-293-696-7 (painettu)
ISBN 978-952-293-697-4 (pdf)
© Suomen Kuntaliitto
Helsinki 2020

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
PL200, 00101 Helsinki
Puhelin 09 7711
www.kuntaliitto.fi

Johdanto

Tämän ohjeistuksen tavoitteena on ollut tarjota neuvoja SOTE-ICT sopimusten siirtoon liittyvään päätöksentekoon, alunperin maakuntauudistuksen yhteydessä. Ohjeistuksen säädöspohja ja oheismateriaaleista löytyvät oikeustapauksien kuvaukset ovat olleet ajankohtaisia selvityksen tekohetkellä, ja niitä ei ole tätä julkaisua varten päivitetty. Erityisesti siis oikeustapauksien osalta on tarkistettava uudemmat oikeustapaukset. Kaikki tämän koosteen lähteenä käytetyt **Tietojärjestelmämuutoksia ja järjestelmien yhtenäistämistä koskevat selvitykset** löytyvät AKUSTIn päättyneiden projektien tuotossivuilta.

Tämän ohjeen lisäksi AKUSTI-foorumi on tuottanut tukimateriaalia myös APTJ-siirtojen ja konsolidointien tehtävistä (tehtäväverkkotyö) ja etenemisskenaarioista, APTJ-järjestelmäkonsolidointien kustannus-hyötylaskelmista sekä samanaikaisista sote-tietojärjestelmämuutoksista (**Tietojarjestelmamuutosten tukimateriaalit**).

Materiaalit tukevat toisiaan, ja niitä kannattaa hyödyntää samanaikaisesti arvioitaessa maakuntien ICT-siirtojen ja konsolidointien vaihtoehtoja. Näiden materiaalien lisäksi muuta ohjeistusta ja taustamateriaalia on tuotettu mm. VM:n koordinoimassa Digimuutosohjelmassa ja Kuntaliiton lakiyksikön toimesta. Näitä materiaaleja on pyritty tähän ohjeeseen kokoamaan kattavasti.

AKUSTI-sihteeristö
www.kuntaliitto.fi/akusti
akusti@kuntaliitto.fi

Sisällysluettelo

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkonsolidointien hankintaoikeudelliset reunaehdot

Johdanto ... 3
Ohjeistusta hankintaoikeudellisen konsolidointianalyysin tekemiseen ... 6
Materiaalin sisältö ... 7
Materiaalin tavoite ... 7
Mistä ”algoritmeissä” on kysymys? ... 7
Miten konsolidointianalyysiä tehdään? ... 7
Sopimuksien kartoittaminen ... 8
Konsolidointianalyysi käytännössä ... 9
Esimerkkitapauksia ... 12
Pitääkö konsolidoinneista ilmoittaa? ... 13
Sote-tietojärjestelmäkonsolidaatio ja sen lainsäädännölliset reunaehdot ... 14
Johdanto ... 15
Sopimusten siirron ja konsolidoinnin etenemisprosessi ... 16
Perusteluketju ... 18
Päätöksenteko ... 20
Algoritmit ohjeineen ja oikeustapauksineen ... 21
Algoritmit kootusti ... 22
Työkalut sopimusten arviointiin ... 22
Analyysityökalu - valtiontuki ... 30
Yleisohje ... 30
Taulukot ... 32
Päätöksenteko-kaavio ... 44
Kaavio valtiontuesta kaavio ... 46

Ohjeistusta hankintaoikeudellisen konsolidointianalyysin tekemiseen

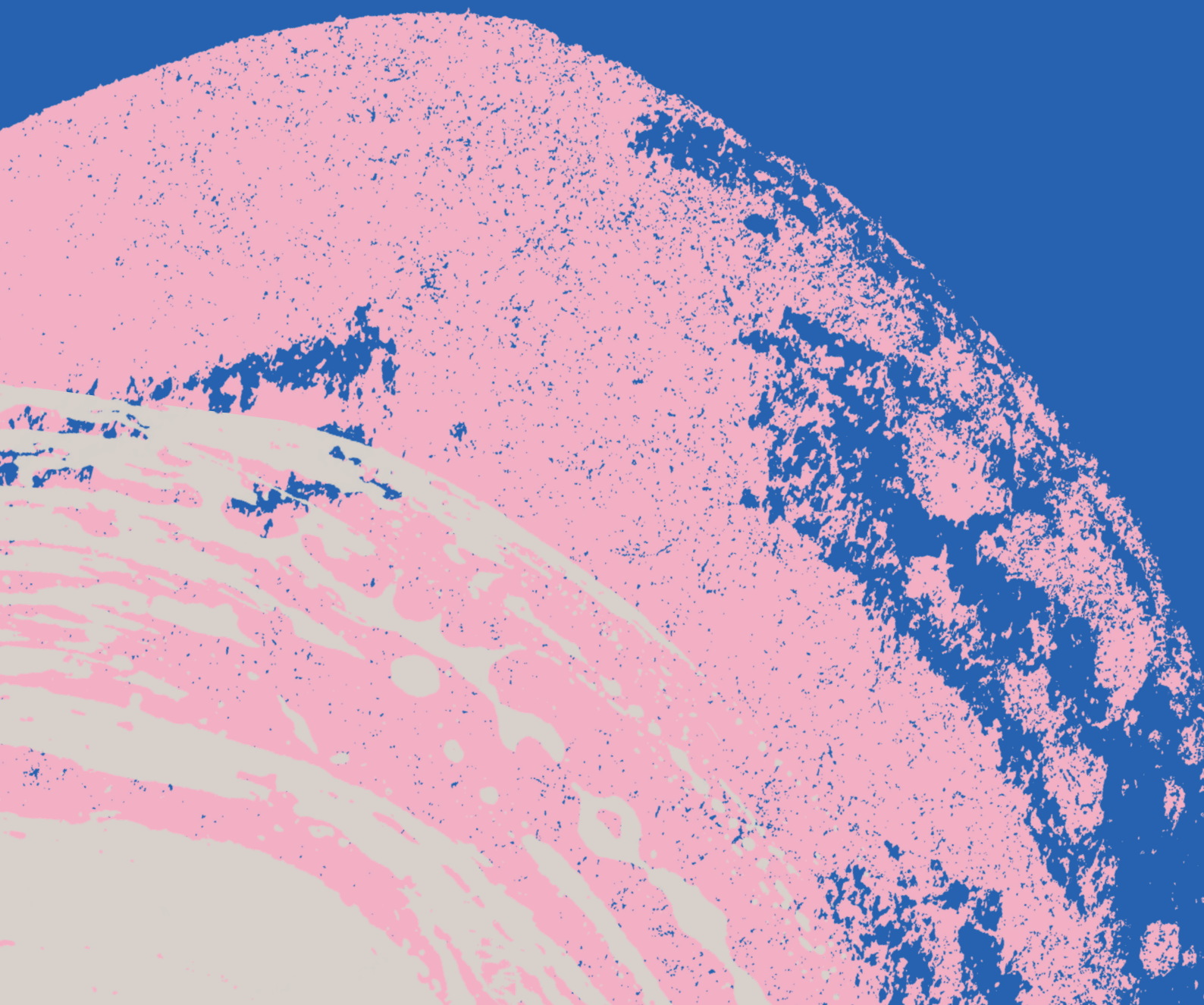

Materiaalin sisältö

Materiaalin on tuottanut Juho Lehtoviita (PTCServices Oy) ja Hanna Menna (AKUSTI-foorumi) ja se sisältää:

- Yleiset seikat konsolidointianalyysistä
  - Pääsäännöt konsolidointianalyysiin
  - Konsolidoinnin UKK
- Skenaarioiden tarkastelun oikeustapauskäytännön kautta ja algoritmien avulla.

Materiaalin tavoite

Materiaalin tavoitteena on, että materiaali auttaa:

- tekemään konsolidointeihin liittyvää hankintasopimusten ja tarjouspyyntömateriaalien analyysiä; ja
- soveltamaan tietojärjestelmien hankintaoikeudelliset reunaehdot (TIKOLAKI) -selvityksessä tuotettuja algoritmejä ja arvioida niitä käyttäen maakunnan suunnittelemien konsolidointiskenaarioiden toteuttamiskelpoisuutta sekä laatia konsolidointeihin liittyviä päätösluonnoksia.

Mistä ”algoritmeissä” on kysymys?

”Algoritmit” ovat työkaluja, joiden avulla voidaan arvioida konsolidointisuunnitelmien lainmukaisuutta.

Maakuntalain voimaanpanolain 44 pykälä ei ole voimassaolevaa lainsäädäntöä, joten sitä ei voida soveltaa. Tältä osin algoritmi ei siis ole käyttökelpoinen ja varsinaisista algoritmeistä tähän pykälään liittyvä kohta onkin poistettu.

Miten konsolidointianalyysiä tehdään?

Analyysin lähtökohta: pitää olla alueen/kaupungin suunnitelmaan perustuva skenaario/toimintavaihtoehto, jonka toteuttamista arvioidaan. Tyypillinen konsolidointiskenaario: *”maakunnassa on X määrä erilaisia potilashallintojärjestelmiä käytössä. Näistä halutaan valita yksi, jota käytetään tilapäisesti kunnes koko maakunnan järjestelmä on kilpailutettu.”*

Analyysin kohteena on tällöin ko. skenaarion toteuttaminen hankintalain mukaisesti. Lisäksi selvitetään konsolidointiin liittyvät käytännön toimenpiteet.

Sopimuksien kartoittaminen

Konsolidointimahdollisuuksien selvittämisen keskeisin työvaihe on sopimuksien kartoittamisessa ja niiden sisällön analyysissä.

Konsolidoinnin toimintavaihtoehtoja määrittää se, minkälaisia sopimusehtoja voimassaoleviin sopimuksiin on kirjattu.

Lisäksi on selvitettävä mahdollisuuksien mukaan hankinta-asiakirjojen sisältöä: konsolidointimahdollisuudet voivat olla riippuvaisia myös siitä, mitä hankinta-asiakirjoissa (hankintailmoitus, tarjouspyyntö yms.) on esitetty.

Sopimusanalyysi on tehtävä mahdollisimman kattavasti

Sopimusten ja hankinta-asiakirjojen analyysi on tehtävä mahdollisimman kattavasti:

- Analyysin piirissä tulisi olla kaikki konsolidoitavaa järjestelmää koskeva sopimukset ja asiakirjat.
- Lisäksi pitää analysoida muut kuin konsolidoitavaa järjestelmää koskevat sopimukset. Pitää olla tieto siitä, millaisia irtisanomisehtoja- ja aikoja, mahdollisia sopimussanktioita yms. ehtoja ”muissa” sopimuksissa.

Sopimusten ja hankinta-asiakirjojen kartoittaminen: käytännön esimerkki

Skenaario: tietojärjestelmä X halutaan konsolidoida väliaikaisesti maakunnan kaikille kunnille A, B, C ja D)

- Maakunnan alueella on X:n lisäksi rinnakkainen samaan tarkoitukseen käytettävä järjestelmä Y.
- Järjestelmä X:ää käyttävät kunnat A, B ja C. Järjestelmää Y käyttää kunta D.

Mitä asiakirjoja on tutkittava konsolidointimahdollisuuksien selvittämiseksi?

Tarkastelun piiriin on otettava tällöin:

- Kunnan A sopimusmateriaali ja tarjouspyyntöasiakirjat järjestelmää X koskien.
- Kunnan B sopimusmateriaali ja tarjouspyyntöasiakirjat järjestelmää X koskien.
- Kunnan C sopimusmateriaali ja tarjouspyyntöasiakirjat järjestelmää X koskien.
- Lisäksi kunnan D sopimusmateriaali ja tarjouspyyntöasiakirjat järjestelmää Y koskien.

Kuntien A, B ja C sopimukset pitää arvioida mahdollisten sopimusmuutosten näkökulmasta.

- Voidaanko näitä sopimuksia muuttaa konsolidoinnin mahdollistamiseksi?
- Pitää arvioida myös kunnan D sopimus Y:stä, jotta tiedetään, millaisia irtisanomisehtoja yms. liittyy järjestelmään Y.

Konsolidointianalyysi käytännössä

Pääsäännöt

Kilpailutus ja/tai nykyisillä sopimuksella eteneminen on aina pääsääntö. Jos kilpailutus tai nykyisillä sopimuksilla jatkaminen ei ole ilman merkittävää haittaa mahdollista, arvioidaan tilapäisiä konsolidointiratkaisuja. Tällöinkin on oltava vähintään kilpailutuksen suunnittelu käynnissä.
Konsolidoinnissa on lähtökohtaisesti kyse välttämättömien tilapäisjärjestelyjen tekemisestä. Jos nykyisillä sopimuksilla jatkaminen tai kilpailutuksen käynnistys välittömästi ei ole mahdollista, arvioidaan mahdollisuutta tehdä konsolidointiratkaisuja.

Konsolidointimahdollisuuksien arviointi tehdään seuraavassa järjestyksessä:

1. Konsolidointi olemassa oleviin sopimuksiin perustuen (hankintalain 136 §) – mahdollistaako voimassa olevat sopimukset konsolidointiratkaisuja?
2. Suorahankinta (hankintalain 40 ja 41 §) – onko mahdollista tehdä konsolidointia hankintalain suorahankintasäännösten perusteella?

HUOM! Myös muita ”polkuja” voi olla; sidosyksikköhankinnat yms.

Käytännön toimenpiteet

Selvitä aina kilpailutusmateriaalit ja sopimukset!

- **Lähtökohta 1**: kaikki relevantit sopimusmateriaalit ja kilpailutusmateriaalit pitää olla selvitetty ja läpikäyty, ennen kuin analysoidaan tilannetta. Näillä on merkitystä ennen kaikkea hankintalain 136 §:n soveltamisen kannalta.
- **Lähtökohta 2**: selvitä riittävästi sopimuksien tausta, onko kilpailutettu vai ei? -> Tällä on merkitystä sen kannalta mitä toimenpiteitä voidaan tehdä.
- **Lähtökohta 3:** taulukoi kaikki sopimukset ja kilpailutusmateriaalit.

Algoritmien täyttäminen

Kun sopimustaulukko on täytetty, on aika soveltaa algoritmeja seuraavassa järjestyksessä:

- Ensin täytetään sopimusmuutosta koskeva algoritmi (huomaa, että algoritmissä on useita eri kohtia). Täydennä algoritmit niissä annettujen ohjeiden mukaisesti -> vastaa perustellusti jokaiseen kohtaan kyllä/ei.
- Jos sopimusmuutokselle ei algoritmin perusteella ole hankintalain mukaista perustetta, siirry suorahankinta-algoritmeihin (kustakin oma algoritmi).

Huomaa, että algoritmeissä on vastattavien kohtien lisäksi esillä:

1. Lakitekstit ja direktiivin tekstit;
2. Lain esityöt (HE 108/2016 vp); ja
3. Oikeustapauslistaus relevantista oikeuskäytännöstä (MAO, KHO, EUTI).
    - Käy em. osiot läpi ennen algoritmin täyttämistä.
    - Kun em. osiot on käyty läpi, siirry kyllä/ei –kysymyksiin.

Valtiontukialgoritmi

TIKOLAKI-materiaalipaketissa on mukana myös ns. valtiontukialgoritmi.

- Tämä työkalu on tarkoitettu sen arviointiin, voiko konsolidointiin liittyä valtiontukea.
- Algoritmin täyttäminen etenee samalla tavalla kuin muiden algoritmien täyttäminen -> täytä kohta kohdalta ”kyllä-ei” –vastauksilla ja perustele.
- Lisäksi algoritmissä esillä lainsäädäntö, oikeuskäytäntö yms. lähdemateriaaleina.

Konsolidointijärjestelyjen yhteydessä on aina arvioitava, ettei kiellettyä valtiontukea muodostu: hintojen markkinaehtoisuus on varmistettava.

Päätösesityksen valmistelu

Algoritmien perusteella saat muodostettua käsityksen siitä, minkälaisia hankintalain [tai suunnitellun MKVPL:n] mukaisia ratkaisuja on mahdollisesti käytettävissä. Saat myös käsityksen siitä, liittykö järjestelyyn kiellettyä valtiontukea.

Kun tilanne on analysoitu materiaalien ja algoritmien perusteella, on aika luonnostella päätösesitys. Varsinaisen päätöksen (esim. sopimuksen muuttamisesta tai suorahankinnasta) voi tehdä vain toimivaltainen hankintayksikkö.

Jos kyseessä olisi sopimuksen muuttaminen, tekee sopimuksen muuttamista koskevan päätöksen se taho, jonka sopimus on kyseessä.

Konsolidoinnin UKK

Kuka tekee päätökset?

Riippuu siitä, mitä ollaan tekemässä.

Konsolidointi tuntuu tarkoituksenmukaisimmalta vaihtoehdolta SOTEMAKU-/ Maakuntamuutoksessa, eikö se riitä perusteluksi?

Ei. Lainmukainen etenemistapa edellyttää huolellista arviointia ja perusteltua analyysiä etenemisvaihtoehdoista. Tarkoituksenmukaisuutta ei voi käyttää perusteena.

Jos sopimus on kilpailutettu tai tehty vanhan hankintalain aikaan, sovelletaanko voimassa olevan hankintalain säännöksiä?

- *Säännösten soveltuminen määräytyy sen ajankohdan perusteella, jolloin hankintayksikkö tekee päätöksen tai muun ratkaisun, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.*
- *Vaikka sopimus olisi vanhan lain ajalta, on esim. sopimuksen muuttaminen tulkittaviksi ratkaisuksi, jolla voi olla vaikutusta potentiaalisen tarjoajan asemaan.*
- *Kun sopimuksia muutetaan nykyisen lain voimassa ollessa, tulee sovellettavaksi nykyisen lain säännökset, koska potentiaalisen tarjoajan asemaan mahdollisesti vaikuttava ratkaisu tehdään nykyisen lain voimassa ollessa.*

Esimerkkitapauksia

MAO:207/18

Hankintayksikkö oli tehnyt hankintasopimuksen muuttamista koskevan päätöksen joulukuussa 2016. Alkuperäinen kilpailutus oli järjestetty vuonna 2007.

- Tuolloin oli voimassa vielä vanha hankintalaki, jossa ei ollut säännöksiä sopimuksen muuttamisesta. Uusi hankintadirektiivi oli kuitenkin pitänyt panna täytäntöön kansallisesti jo huhtikuussa 2016.
    - MAO:n mukaan sopimusmuutosta voitiin arvioida uuden hankintadirektiiviin säännösten perusteella, koska uusi hankintadirektiivi oli ollut jäsenmaissa sovellettavaa lainsäädäntöä huhtikuusta alkaen.
    - **Kilpailutus oli siis tehty alun perin jo vuonna 2007, mutta tilannetta arvioitiin voimassa olleen lainsäädännön perusteella.**

MAO:329/13

Hankintayksikkö oli hankkinut sidosyksikkösuhteen perusteella pesulapalveluita sen osakeyhtiöltä.

- HY ja pesulaosakeyhtiö olivat tehneet vuonna 2006 tekstiilien vuokraus- ja pesulapalvelusopimuksen, joka ehtojensa mukaan oli ollut voimassa vuoden 2011 loppuun saakka.

- Sopimuksen voimassaolo jatkui tämän jälkeen automaattisesti vuoden kerrallaan, ellei kumpikaan osapuoli irtisanoisi sitä kirjallisesti kuutta kuukautta ennen meneillään olevan sopimuskauden loppua. Sopimuksen kohdan ”Hinnantarkistukset” mukaan hintojen tarkistuksista tuli neuvotella tapauskohtaisesti kerran vuodessa. Sopimusta ei irtisanottu vuonna 2012 irtisanomisajan kuluessa, vaan sopimus oli jatkunut uudelle sopimuskaudelle 2013.
- MAO päätyi arvioinnissaan siihen, ettei asiassa ollut edellytyksiä tehdä sidosyksikköhankintaa.

- MAO tutki mahdollisuuden määrätä 1.6.2010 voimaantulleella hankintalain muutoksella säädettyjä ns. uusia seuraamuksia – sopimuksen tehottomuuden tai sopimuskauden lyhentämisen sekä seuraamusmaksun.
    - Lain voimaantulosäädöksen mukaan ennen sen voimaantuloa aloitettuun hankintamenettelyyn sovelletaan silloin voimassa olleita säännöksiä.

- MAO katsoi, että hankintayksikön ratkaisu jatkaa edelleen pesulapalveluiden hankintaa vuonna 2006 solmitun sopimuksen mukaisin ehdoin ja vuosittain vahvistettavin hinnoin oli hankintayksikön tekemä ratkaisu, joka oli vaikuttanut alalla elinkeinonharjoittajana toimivan valittajan asemaan.
    - Markkinaoikeus saattoi näin ollen soveltaa hankintalain 98 §:n 3 momenttia kyseessä olevaan hankintaa koskevaan ratkaisuun.

Pitääkö konsolidoinneista ilmoittaa?

Riippuu, millä perusteella konsolidointia tehdään:

- Jos tehdään konsolidointia suorahankintasäännösten perusteella (hankintalain 40 ja 41 §), hankintayksikkö voi tehdä ilmoituksen 131 §:n mukaisesti ilmoituksen tekemisellä on vaikutusta mahdollisten seuraamusten kannalta.

- Jos tehdään konsolidointia 136 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdan perusteella, hankintayksikön pitää tehdä sopimusmuutosilmoitus hankintalain 58 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaisesti.

Sote-tietojärjestelmäkonsolidaatio ja sen lainsäädännölliset reunaehdot

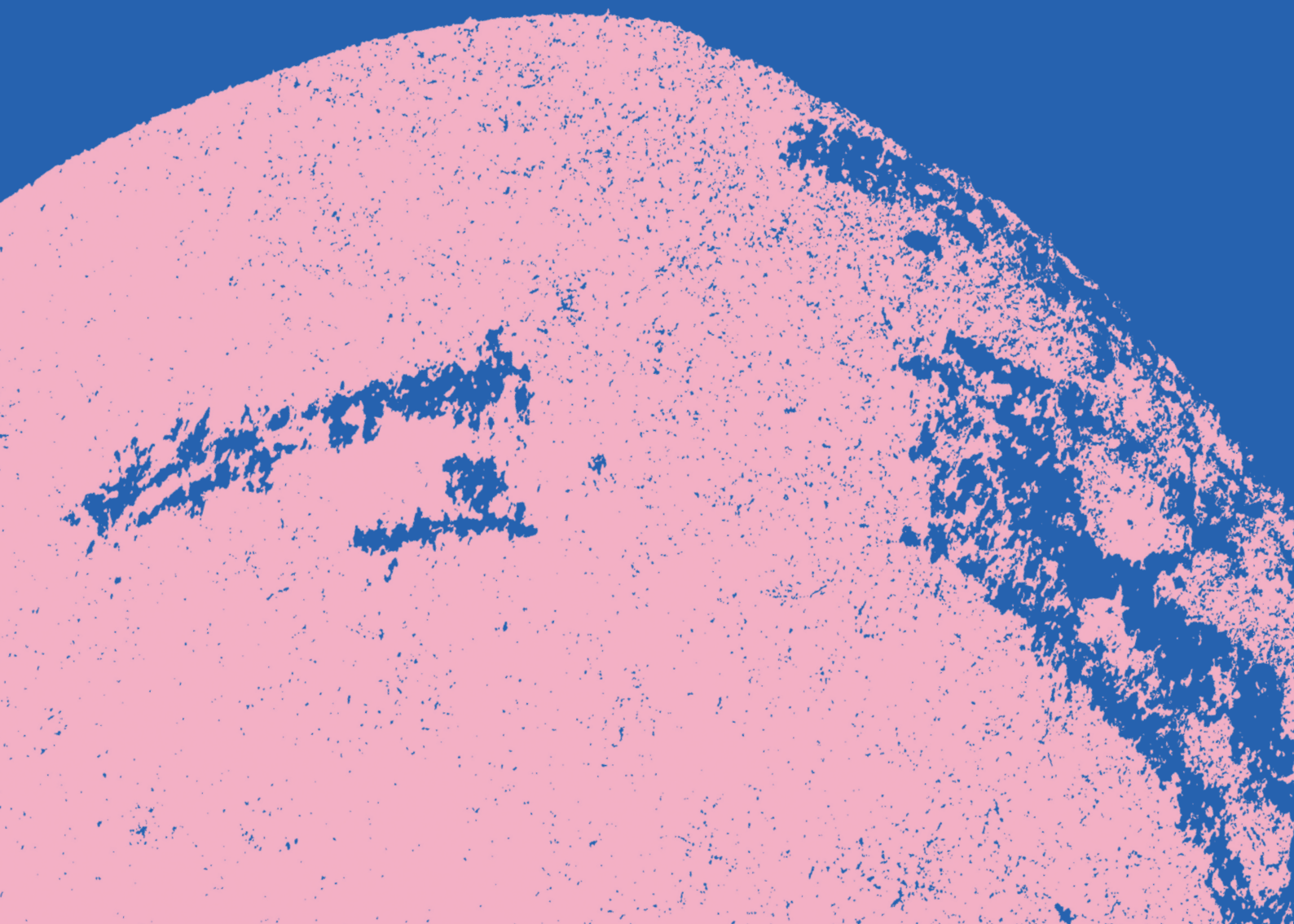

Johdanto

Tämän asiakirjan tavoitteena on tarjota neuvoja SOTE-ICT -sopimusten siirtoon liittyvään päätöksentekoon mm. maakuntauudistuksen yhteydessä [1]. Selvitys on tehty AKUSTI-foorumin toimeksiannosta osana maakuntavalmistelun sote-ICT-muutosten tukea. Ohje ja sen liitemateriaalit ovat tarkoitettu maakuntavalmistelijoiden käyttöön ja hyödynnettäviksi. Tämän ohjeen lisäksi AKUSTI-foorumi on tuottanut tukimateriaalia myös APTJ-siirtojen ja konsolidointien tehtävistä (tehtäväverkkotyö) ja etenemisskenaarioista, APTJ-järjestelmäkonsolidointien kustannus-hyötylaskelmista (KUHA-selvitys) sekä samanaikaisista sote-tietojärjestelmämuutoksista (tietojarjestelmamuutosten-tukimateriaalit).

Materiaalit tukevat toisiaan, ja niitä kannattaa hyödyntää samanaikaisesti arvioitaessa maakuntien ICT-siirtojen ja konsolidointien vaihtoehtoja. Näiden materiaalien lisäksi muuta ohjeistusta ja taustamateriaalia on tuotettu mm. VM:n koordinoimassa Digimuutosohjelmassa ja Kuntaliiton lakiyksikön toimesta. Näitä materiaaleja on pyritty tähän ohjeeseen kokoamaan kattavasti.

Tämän ohjeen valmistelun tueksi käytiin keskusteluja useiden maakuntavalmistelijoiden kanssa. Maakuntavalmistelussa on eroja ympäri Suomen.

Mikäli olette jo ns. tavoitetilassa ja teillä on käytössänne riittävän laajaan käyttöön kilpailutetut sopimukset, jotka soveltuvat koko maakunnan käyttöön, voitte siirtää sopimukset parhaimmillaan lähes sellaisenaan. **Tässä esiteltävistä työkaluista lienee eniten apua niille, jotka eivät ole vielä analysoineet sopimuksiaan. Pidemmälle ehtineille: työkaluista kannattaa poimia tarpeelliset keinot oman tilanteen ratkaisemiseksi.** Yhteistyötä kannattaa tehdä maakuntavalmistelijoiden kesken ja jakaa parhaita käytäntöjä. Selvyyden vuoksi muistutamme, että vaikka toimisitte ohjeen mukaan, mikään ei estä sitä, että teidän sopimusmuutoksistanne valitettaisiin markkinaoikeuteen. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myös alkaa tutkia sopimuksianne ja päätöksistänne voidaan tehdä oikaisuvaatimuksia [2].

Ohjeistusta on päivitettävä kun laki ja oikeuskäytäntö muuttuu.

1) Ohje on laadittu yhteistyössä maakuntavalmistelijoiden, AKUSTI-hankkeen, Kuntaliiton sekä PTCServices Oy:n asiantuntijoiden toimesta.

2) Korostamme, että tässä ohjeessa esitettyjen neuvojen onnistunut noudattaminen edellyttää, että teillä tosiasiassa on käsillä ao. lainkohdassa tarkoitettu tilanne, esim. että sopimusten yhdistäminen on aivan välttämätöntä ja toisaalta jos näin ei toimittaisi, aiheutuisi siitä merkittävää haittaa. Välttämätön syy ja merkittävä haitta pitää pystyä perustelemaan kirjallisesti päätöksen perusteluissa.

Sopimusten siirron ja konsolidoinnin etenemisprosessi

Etenemisprosessi

1. Pitkän tähtäimen sotea koskeva ICT-hankintastrategia- tai suunnitelmaluonnos ja tavoitetilakuvaus laadittu (sisältäen suunnitelman ilmoitusten julkaisuaikataulusta)
2. Siirtyvät sote ICT-sopimukset analysoitu ja tehty päätökset etenemistavasta per sopimus (sisältäen suunnitelman toimittajien kanssa käytävien neuvottelujen aikataulusta ja mahdollisista ilmoitusten julkaisemisesta)
3. Lyhyen tähtäimen hankintasuunnitelma laadittu (tarvittaessa, mikäli kohdan 1 suunnitelma ei kata koko tulevaa toimintamallia)
4. Päätösten tekotavasta sovittu (sisältäen suunnitelman yhteistyöstä kaikkien viranomaispuolen toimijoiden kanssa; kunnat, kuntayhtymät, sairaanhoitopiirit, in-house yhtiöt, palvelukeskukset, valtion edustajat)
5. Päätösesitykset laadittu

Prosessi on kuvattu seuraavassa kirjallisesti ja siitä on laadittu lisäksi kuva tämän julkaisun loppuun (Päätöksenteko-prosessikuva julkaisun lopussa).

Lainsäädäntö ja hankintastrategia

Seuraavaksi esitämme, mistä löydätte ohjeita ja mallipohjia em. prosessin toteuttamiseksi. Taustaksi ensin relevanttia lainsäädäntöä: Sote-maku sääntelyaineistoa on arvioitu asiakirjassa: Sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä toteutettavat tietojärjestelmämuutokset. Hankintalainsäädäntö löytyy Finlexistä. Valtion tukeen liittyvää ohjeistusta löydätte Kuntaliiton valtiontuki-sivulta.

Hankintastrategiaa ja LTHS:aa varten suosittelemme luettavaksi asiakirjaa: Maakunta- ja soteuudistuksen digimuutoksen ohje maakunnille. Kun hankintastrategia ja -suunnitelma on luonnosteltu, siirrytään tarkastamaan sopimuksia [3)].

Sopimusanalyysi

Sopimukset on luetteloitava ja analysoitava, jonka jälkeen on arvioitava miten sopimusten siirtäminen tulisi tehdä. Analyysiä varten on mahdollista hyödyntää esimerkiksi seuraavaa asiakirjaa: **Kuntien sopimusselvitys.**

Selvityspohjan avulla sopimusten sisältö voidaan koostaa yhteen taulukkoon [4]. Jokaista sopimusta on tarkasteltava yksilönä ja arvioitava, miten sen suhteen on mahdollista edetä siirron ja mahdollisen ICT-konsolidoinnin yhteydessä.

Sopimusten analysointia on käsitelty Sipilän hallituksen maakuntauudistuksen yhteydessä asiakirjassa ”ICT-sopimukset ja hankinnat -ohje” . Tutustu myös sopimusten siirto sote- ja maakuntauudistuksessa -ohjeeseen.

Ohjeita prosessin läpivientiin

Kun teillä on selvillä pitkän tähtäimen sote ICT-tavoitetila ja olette käyneet läpi kaikki siirtyvät sopimukset edellä mainittujen ohjeiden mukaisesti, teidän on päätettävä – tai esitettävä päätettäväksi – miten nykytilasta mennään hallitusti tavoitetilaan.

Sopimusten siirtoon liittyvä tekninen prosessi on kuvattu AKUSTI-foorumin työvälineissä, jotka on laadittu Maakuntien ICT-muutokset ja muutosten tukitoimenpiteet -projektissa. Tuotokset ovat erittäin yksityiskohtaisia ja osoittavat erikseen APTJ- ja TAHE muutosten ja siirron tehtävät yksitellen (pois lukien päätöksenteko, josta seuraavassa lisää).

Päätöksentekoa valmisteltaessa tulee arvioitavaksi (vähintään) seuraavia oikeudellisia näkökohtia: sote-substanssiin liittyvät säännökset, maakuntapaketin säännökset (uusi), hankintasäännökset ja sopimusoikeudelliset reunaehdot.

3) Seuraavassa on toistettu sivuilta 11-12 joitain kysymyksiä esimerkinomaisesti.

Käytä ohjeen **koko kysymyspatteristoa** siirron ja mahdollisen konsolidoinnin tai sopimusten päättämisen yhteydessä ja jatkotoimenpiteitä arvioidessasi.

Sopimuksen voimassaoloaika (päättymispäivä/optiokaudet) Onko sopimus päättynyt joltakin osin (esim. toimitus)? Onko sopimus määräaikainen vai toistaiseksi voimassa? Jatkuuko sopimus automaattisesti määräaikaisen kauden jälkeen? Onko sopimuksessa optioehtoja, jotka jatkavat voimassaoloa?

Sopimuksen irtisanomisaika ja irtisanomisehto Kirjaa kummankin sopijapuolen irtisanomisaika. Kirjaa myös se, onko sopimus irtisanottavissa kokonaan tai osittain.

Siirtolauseke Kirjaa siirtolauseke mieluummin kokonaisuudessaan. Pyri saamaan vastaus kysymyksiin ”voiko tilaaja siirtää sopimuksen ilman toimittajan lupaa”, ”jos voi siirtää ilman lupaa, onko siirron saajan roolista määrätty jotain”. Selvitä, voidaanko sopimus siirtää myös osittain eli vain tietyn palvelun osalta.

Sopimuksen arvo Mitkä ovat jäljellä olevan sopimuskauden maksujen suuruudet? Kuinka paljon sopimukseen on investoitu? Mitkä palvelut tulevat hinnan kannalta merkittävimmiksi? (Lisäksi: millä arvolla sopimus on kilpailutettu?)

Oikeudet Mitä on sovittu tilaajan oikeuksista? Ovatko tilaajalle siirtyneet oikeudet peruuttamattomia vai voimassa, kunnes sopimus päättyy? Sisältyykö sopimukseen kolmannen osapuolen oikeuksia (lisenssit)? Kenellä on valmisohjelmiston tekijänoikeus ja muut immateriaalioikeudet?

Sopimussakko Miten sopimuksessa on määritelty sopimussakot? (Lisäksi: ja vahingonkorvaukset)

4) Mikäli teillä on käytettävissänne sähköinen sopimustenhallintaväline tai sopimusarkisto, on tämän työvaiheen tekeminen luonnollisesti paljon helpompaa.

Perusteluketju

SOTE-ICT -substanssiin liittyvät yksityiskohtaiset perustelut lähtökohtana

Sopimusten siirrossa, muutoksissa ja päättämisissä sekä kilpailuttamisessa on oltava lähtökohtana sote-substanssin tarpeet ja pitkän tähtäimen kokonaistavoite. Soteen liittyvä pakottava lainsäädäntö ohjaa ratkaisuja.

Sopimukset siirtyvät ja niitä jatketaan sellaisenaan

Mikäli te voitte, teidän kannattaa siirtää sopimukset sellaisenaan ja jatkaa niitä sopimusten ehtojen mukaan siihen saakka, kunnes kilpailutatte niitä koskevan tai koskevat kokonaisuudet. Sopimusten ehdot ja niitä koskeva alkuperäinen kilpailutus voivat antaa teille mahdollisuuden jatkaa sopimuksia mahdollisesti vähäisten sopimusmuutosten turvin.

Tämä vaihtoehto ei ole kaikilla maakuntavalmistelijalla käytettävissä, johtuen esimerkiksi siitä, että siirtyvien sopimusten määrä ja sisällöllinen kirjo on niin suuri, että kaikkien sopimusten hallinnointi yhden tahon (maakunnan) toimesta ei ole inhimillisesti mahdollista ja potilasturvallisuuden kannalta riittävän turvallista. Lisäksi päällekkäiset sopimukset voivat aiheuttaa vaaratilanteita ja moninkertaisia kustannuksia. Teillä voi olla myös jo kilpailutus käynnissä tai olette liittymässä kilpailutuskonsortioon.

Sopimukset kilpailutetaan välittömästi

Mikäli siirto ja sopimusten jatkaminen sellaisenaan tai pienin muutoksin ei ole kaikilta tai miltään osin mahdollista, on seuraava vaihtoehto kilpailutuksen käynnistäminen välittömästi. Voitte, kuten edellä todettiin, myös mahdollisesti liittyä jonkun muun tahon käynnistämään kilpailutukseen tai muodostaa konsortion, jossa kilpailutus toteutetaan.

Sopimusten kilpailutuksen valmistelu aloitetaan välittömästi

Mikäli ette voi liittyä jo käynnistettyyn kilpailutukseen ja/tai kun havaitsette, että välitön kilpailutus/(tai kilpailutukset) kestää useita vuosia, olette tilanteessa, jossa joudutte tekemään ratkaisuja siksi väliajaksi, jonka kilpailutus ja tuotantokäytön aloittaminen kestää. Tätä prosessia käsittelemme seuraavaksi. Painotamme, että väliajan ratkaisuista huolimatta ICT -strategiassa määrittelemänne tavoitetilan mukaisen kilpailutuksen valmistelu on joka tapauksessa käynnistettävä. Väliaikaisuutta on erittäin vaikeaa perustella muuten kuin siten, että kilpailutus on käynnistetty.

Väliaikaiset ratkaisut kilpailutuksen ajaksi

Mikäli havaitaan, että väliaikainen ratkaisu on ehdottoman välttämätön ja sen tekemättä jättäminen aiheuttaisi merkittävää haittaa, voidaan harkita ns. väliaikaisia sopimusjärjestelyjä kilpailutuksen ajaksi. Väliaikaisessa ratkaisussa esimerkiksi esitetään päätettäväksi, että yksi sopimus, jolla on laaja kattavuus alueella, jatkuu ja sitä laajennetaan vähäisessä määrin. Vastaavat muut sopimukset esim. irtisanotaan, jos niiden ehdot sen mahdollistavat tai ne jatkuvat ehtojensa mukaan, kuitenkin niin, että kaikkein kattavinta sopimusta laajennetaan ns. päättyvien sopimusten rinnalle. Se miten tämä prosessi toteutetaan, on täysin kiinni ao. sopimusten sopimusehdoista (ja seuraavaksi tarkemmin esitetyistä oikeudellisista reunaehdoista).

Päättyvän sopimuksen sopimusehdot voivat sallia sen irtisanomisen, mutta sopimus voi myös olla määräaikainen, siten, että siitä pääsee eroon ainoastaan maksamalla sopimuskauden loppuun. Nämä ovat tärkeitä päätöksiä ja ne on tehtävä erittäin huolella, sekä ottaen huomioon jokaisen sopimuksen erityispiirteet ja toimittajien tasapuolinen kohtelu. Tausta-aineistona teillä on jo tekemänne kattava sopimusanalyysi.

Sopimusanalyysin lisäksi teidän tulee perustella huolellisesti tekemänne konsolidointipäätökset [5)].

Tässä yhteydessä, ennen muutosten tekemistä, teidän on myös varmistettava, että väliaikaiset sopimusjärjestelyt ovat hinnoiltaan ja ehdoiltaan siten hyväksyttävät, että niissä ei ole kielletyn valtiontuen elementtejä [6)].

Hankintaoikeudellinen perustelu [7)]

Hankintasäännösten mukaisesti muutoksia voidaan tehdä hankintalain sopimusmuutosta koskevan 136 §:n mukaan. Pykälän ehdot ovat erittäin tarkat ja rajoittavat. Vaihtoehdot, joita tässä tilanteessa on arvioitava ovat ainakin muutokset

1. Sopimusehtojen mukaan
2. Lisätyö (ilmoitus vaaditaan)
3. Olosuhteet (ilmoitus vaaditaan) ja
4. Vähäinen arvo

5) Korostamme, että tässä ohjeessa esitettyjen neuvojen onnistunut noudattaminen edellyttää, että teillä tosiasiassa on käsillä ao. lainkohdassa tarkoitettu tilanne, esim. että sopimusten yhdistäminen on aivan välttämätöntä ja toisaalta jos näin ei toimittaisi, aiheutuisi siitä merkittävää haittaa. Välttämätön syy ja merkittävä haitta pitää pystyä perustelemaan kirjallisesti päätöksen perusteluissa.

6) Ks. esim. https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/laki/kunnat-yhtiot-ja-markkinat/valtiontuki.

7) Mikäli ei ole kyse hankintalain mukaisesta hankinnasta, esim. teette hankinnan sidosyksiköltä (in-house) tai yhteishankintayksikön kilpailuttaman sopimuksen perustella, voitte edetä ao. tilanteessa sanottujen sopimusten mukaisilla ehdoilla.

Näiden kohtien tarkastamisessa suosittelemme käyttämään laadittuja kysymyslistoja eli algoritmeja, joissa on pyritty koostamaan keskeiset kysymykset, joiden perusteella voitte päätellä, onko laissa sanottu tilanne käsillä ja voitteko perustella sopimuksen muuttamisen tällä perusteella. Ks. algoritmit liitteenä 2. Sopimuksen muuttaminen
Seuraavaksi voitte arvioida suorahankinnan mahdollisuutta tilanteessa. Suorahankinnan perusteet ovat jälleen erittäin tarkat ja rajoittavat. Ks. algoritmit liitteenä 3. Suorahankinta Arvioitavia kohtia ovat ainakin 40 ja 41 §:n mukainen

1. Vain yksi toimittaja,
2. Kiireperuste,
3. Optio tai lisätavarahankinta

Sopimusoikeudellinen arvio

Mikäli yhtä sopimusta laajennetaan kattamaan muiden sopimusten sisältö, on huomioitava, että tämänkin sopimuksen ehdot ovat joka tapauksessa sellaiset, että sopimus voidaan päättää, kun kilpailutettu sopimus astuu voimaan. Sopimuksen on siis sisällettävä sellaiset irtisanomisehdot, etteivät ne estä uuden sopimuksen käyttöönottoa. Sopimuksen tulisi myös sisältää avustamisvelvollisuus, jotta siirto saadaan tehtyä ilman katkoksia. Erittäin kriittisen palvelun sopimuksissa voi olla tarpeellista, että sopimukset ovat samanaikaisesti tietyn siirtymäajan voimassa, jotta voidaan välttyä merkittäviltä haitoilta.

Päätöksenteko

Sopimukset ovat niiden tahojen sopimuksia, jotka ovat ne kilpailuttaneet ja solmineet. Nämä tahot voivat tehdä päätöksiä sopimusten suhteen. Koska kuitenkin sopimukset ovat lain perusteella siirtymässä nykyisiltä haltijoiltaan (kunnat, kuntayhtymät, maakunnat, sairaanhoitopiirit, in-house yhtiöt jne.) maakunnille tai palvelukeskuksille, on siirtoa varten perustettu maakuntien valmisteluelimet. Jotta potilasturvallisuus voidaan varmistaa, on näiden tahojen toimittava yhteistyössä sopimuksia siirrettäessä.

Käytännössä maakuntavalmistelijat voivat yhteistyössä sopimusten omistajien kanssa valmistella päätösesityksiä, jotta tarvittavia päätöksiä voidaan tehdä yhdessä arvioidun tarpeen ja tavoitteen mukaisesti. Osapuolet voivat myös yhdessä sopia toimintatavoista, jotka ottavat huomioon kaikkien osapuolten edut ja tarpeet.

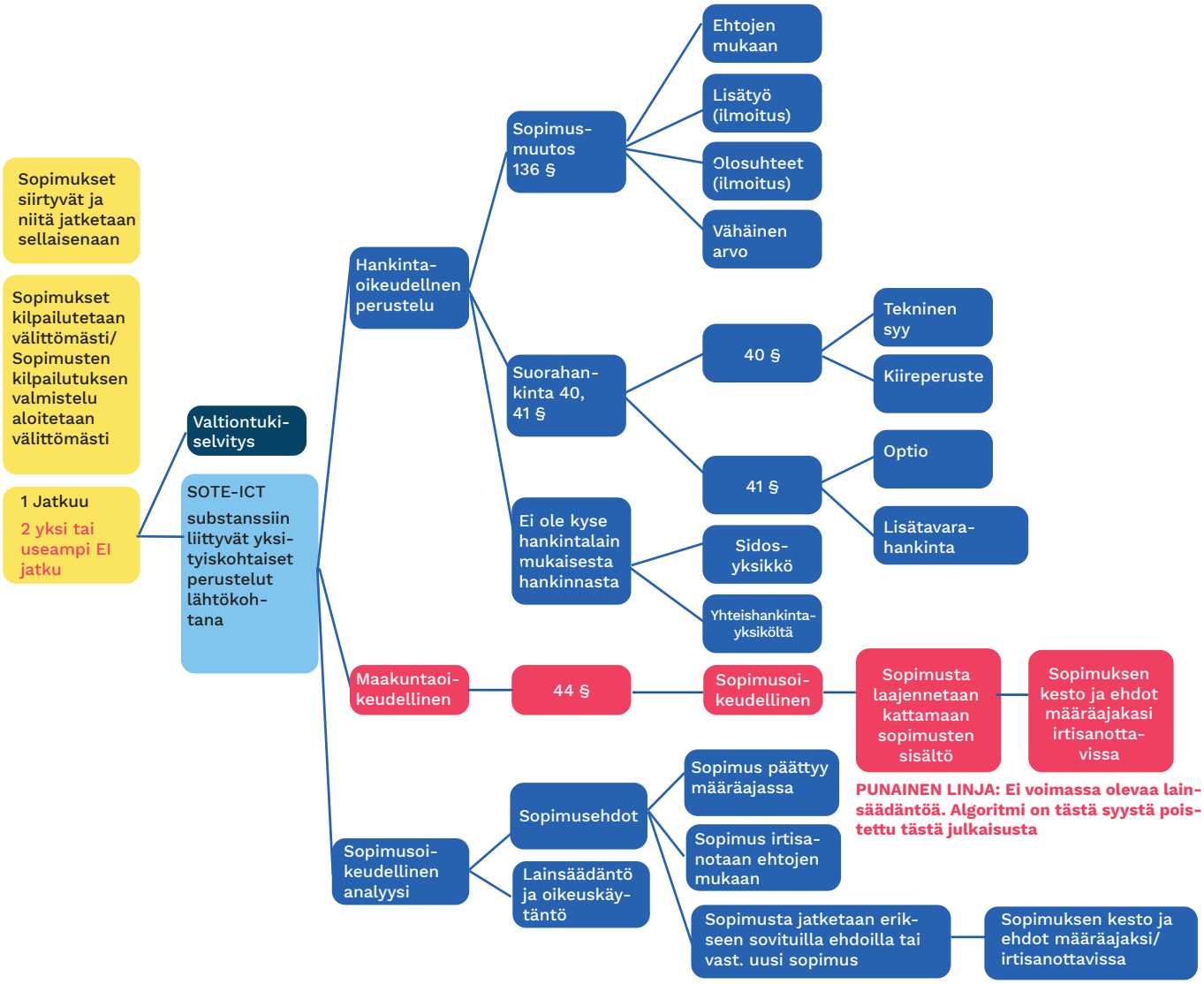

Algoritmit ohjeineen ja oikeustapauksineen, linkit työskentelyä varten

1. Päättelyketju (yllä oleva kaavio suurempana julkaisun lopussa ja linkistä)
2. Sopimuksen muuttaminen
3. Suorahankinta
   - 3.1 Suorahankinta, vain yksi toimittaja
   - 3.2 Suorahankinta, äärimmäinen kiire
   - 3.3 Suorahankinta, lisätilaus
4. LISÄLIITE: kaikki algoritmit (pl. valtiontuki)
5. LISÄLIITE: Valtiontukialgoritmi
   - 5.1 Kaavio valtiontuesta

Algoritmit kootusti

Työkalut sopimusten arviointiin

Ydinajatus: algoritmiä käyttämällä saat käsityksen siitä, onko mahdollisuutta soveltaa esim. hankintalain sopimusmuutos-pykälää konsolidointiin liittyen.

OHJE: Kuvatkaa ensin tähän kyseessä oleva sopimusmuutos ja sitä koskevat taustatiedot yleisellä tasolla, luetelkaa tiedossanne olevat hankinta- ja sopimusasiakirjat. Käyttäkää sen jälkeen kaikkia algoritmeja (kysymystaulukoita) järjestyksessä: sopimusmuutos, suorahankinta, väliaikainen maakuntaperuste ja valtiontuki.

OHJE:

- Hankintayksikkö vastaa taulukossa oleviin kysymyksiin numerojärjestyksessä. Anna ensin ”Kyllä” tai ”Ei”-vastaus riippuen siitä, vastaako kysymys hankintayksikön tilannetta. Sen jälkeen perustele vastauksesi kohdassa ”Hankintayksikön vastaus”.
- Jos kysymykseen annetaan ”Ei”-vastaus, voi kyseessä olla sellainen muutos, joka on hankintalain mukaan kielletty.
- Jos kaikkiin kohtiin annetaan ”Kyllä”-vastaus, voi kyseessä olla lainmukainen muutos/päätös.

SOPIMUSTA MUUTETAAN SOPIMUSEHTOJEN MUKAISESTI 136.2 §:n 1 kohta

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	Tehdäänkö sopimusmuutos alkuperäisen sopimuskumppanin kanssa?		
2.	Perustuuko muutos hankintamenettelyn aikana tarjoajien tiedossa olleisiin sopimusehtoihin? Oliko ao. sopimusehto, johon vetoatte perusteluna osana tarjouspyyntöä/hankinta-asiakirjoja?		
3.	Ovatko sopimusehdot, joihin muutos perustuu, selkeät, täsmälliset ja yksiselitteiset?		
4.	Ovatko muutosehdot sellaiset, että ne eivät muuta koko sopimuksen luonnetta toiseksi alkuperäisestä?		
5.	Pysyykö sopimuksen arvo hankintailmoituksessa ilmoitetuissa rajoissa?		

- Sopimuslausekkeet eivät saa antaa rajatonta harkintavaltaa. Täysin yleisluonteinen sopimusehto, joka mahdollistaa sopimuksen muuttamisen ei täytä yksiselitteisen sopimusehdon tunnusmerkkejä.
- Ehdot voivat olla esim. hankintasopimuksen optiolausekkeita, tarkastuslausekkeita tai hintojen indeksointiehtoja.
- Sisällöllisesti ehdot voivat koskea esimerkiksi protokollan vaihtuessa päivityksiä tai julkisen palvelun jatkumisen varmistamiseksi tehtäviä muutoksia käytön huoltotoimenpiteisiin.

SOPIMUSTA MUUTETAAN ARVAAMATTOMIEN OLOSUHDEMUUTOSTEN VUOKSI 136.2 §:n 3 kohta

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	Tehdäänkö sopimusmuutos alkuperäisen sopimuskumppanin kanssa?		
2.	Johtuuko muutoksen tarve sellaisista olosuhteista, joita ette ole voineet ennakoida, vaikka olette toimineet huolellisesti?		
3.	Onko varmistettu, ettei sopimusmuutos johda hankintasopimuksen yleisen luonteen muuttumiseen?		
4.	Aiotteko julkaista hankintalain 58 §:n mukaisen ilmoituksen sopimusmuutoksesta?		
5.	Onko sopimuksen muutoksen arvo enintään 50 prosenttia alkuperäisen hankintasopimuksen arvosta?		

- Riittävän huolellisuuden arvioinnissa huomioitavaa: hankkeen luonne ja ominaisuudet, alan hyvät toimintatavat, hankintayksiköllä käytettävissä olevat keinot (resurssit, työkalut, aikataulu), sekä se, että kilpailutukseen käytetyt resurssit ovat olleet asianmukaisessa suhteessa hankintasopimuksen ennakoitavissa olevaan arvoon.
- Mikäli hankintasopimuksen arvo on noussut sopimuskaudella sopimukseen kirjatun indeksiehdon perusteella, lasketaan muutoksen arvo suhteessa indeksiehdon perusteella korotettuun hintaan.

SOPIMUSMUUTOS ON ARVOLTAAN VÄHÄINEN 136.2 §:n 5 kohta

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	Tehdäänkö sopimusmuutos alkuperäisen sopimuskumppanin kanssa?		
2.	Alittaako muutoksen arvo EU-kynnysarvot?		
3.	Onko muutoksen arvo pienempi 10 prosenttia alkuperäisen palvelu- tai tavarahankintasopimuksen arvosta?		
4.	Onko varmistettu, ettei sopimusmuutos vaikuta sopimuksen yleiseen luonteeseen?		

- Kynnysarvot: hankintalain liitteessä E tarkoitettuja palveluja koskevissa hankinnoissa sekä käyttöoikeussopimuksissa 25 §:ssä vahvistetut kynnysarvot. Muissa hankinnoissa EU-kynnysarvot 26 §:n mukaan.
- Jos 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja muutoksia tehdään peräkkäin useampia, arvo arvioidaan peräkkäisten muutosten kumulatiivisen nettoarvon perusteella.

VAIN YKSI TOIMITTAJA – 40.2 §:n 2 kohta

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön Vastaus
1.	Onko kyseessä tilanne, jossa teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan?		
2.	Onko valitun toimittajan kanssa tehtävä sopimus ainoa vaihtoehto toteuttaa hankinta eikä hankinnan kohteelle ole olemassa järkeviä vaihtoehtoisia tai korvaavia ratkaisuja?		
3.	Onko hankintayksikkö tehnyt markkinakartoituksen tai muun selvityksen edellä mainittujen seikkojen osoittamiseksi? Millä laajuudella markkinakartoitus on tehty?		
4.	Onko markkinakartoituksen tai muun selvityksen perusteella selvää, että vain yksi toimittaja kykenee toteuttamaan hankinnan?		
5.	Onko valitun toimittajan kanssa tehtävä sopimus ainoa vaihtoehto toteuttaa hankinta eikä kilpailun puuttuminen johdu hankinnan ehtojen keinotekoisesta kaventamisesta?		

ÄÄRIMMÄINEN KIIRE hankintalain 40.2 §:n 4 kohta.

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön Vastaus
1.	Onko hankinnan taustalla hankinta-yksiköstä riippumaton ennalta arvaa-maton seikka tai tapahtuma, joka ai-heuttaa hankinnan tarpeen? 1)		
2.	Onko hankinnalla äärimmäinen kiire siten, ettei kilpailutuksen määräaikoja voida noudattaa?		
3.	Onko äärimmäinen kiire johtunut em. ennalta arvaamattomasta seikasta?		
4.	Onko hankinta ehdottoman välttämätön?		
5.	Tehdäänkö hankintasopimus vain välttämättömässä laajuudessa (arvo, kattavuus, kesto)?		

1) Tarkennus: pohdi myös onko hyvää hallintoa/miten hyvää hallintoa se on, jos yksi viranomai-nen pyrkii osoittamaan, että kiire johtuu toisesta viranomaisesta?

LISÄTILAUS 41 §

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	Onko alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä tavarahankinta lisätilaus, jonka tarkoituksena on aikaisemman toimituksen tai laitteiston osittainen korvaaminen tai laajentaminen?		
OHJE: Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”KYLLÄ”, vastaa myös kysymyksiin 2-3 Jos vastasit kysymykseen ”EI”, siirry kysymykseen 4.			
2.	Johtaisiko toimittajan vaihtaminen teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisen tavaran hankkimiseen, mikä aiheuttaisi yhteensopimattomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä ja kunnossapidossa?		
3.	Ovatko alkuperäinen hankintasopimus ja uudistettava sopimus sopimuskaudeltaan lyhyempiä kuin kolme vuotta?		
4.	Onko kyseessä alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä uusi palveluhankinta, joka vastaa aikaisemmin tehtyä palveluhankintaa?		
OHJE: Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Kyllä”, vastaa kysymyksiin 5-7.			
5.	Onko alkuperäisessä hankintailmoituksessa mainittu mahdollisesta myöhemmästä suorahankinnasta?		
6.	Onko lisäpalvelun ennakoitu arvo otettu huomioon laskettaessa alkuperäisen sopimuksen kokonaisarvoa?		
7.	Onko lisätilaus tehty kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen hankintasopimuksen solmimisesta?		

KYNNYSARVO EI YLITY

- **OHJE:** Ensimmäisenä arvioidaan, ylittyykö hankinnassa EU-kynnysarvo. Mikäli kynnysarvo ei ylity, voidaan hankinta tarvittaessa tehdä väliaikaisesti, lyhyeksi ajaksi eli siirtymäkauden ajaksi ilman kilpailutusta.

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	Onko kyse maakunnan hallinnon ja toiminnan käynnistämiseksi sekä palvelutoiminnan jatkumisen turvaamiseksi tarvittavien välttämättömien palvelujen hankkimisesta?		
2.	Onko hankinta arvoltaan pienempi kuin hankintalain 26 §:ssä mainitut EU-kynnysarvot? [3]		

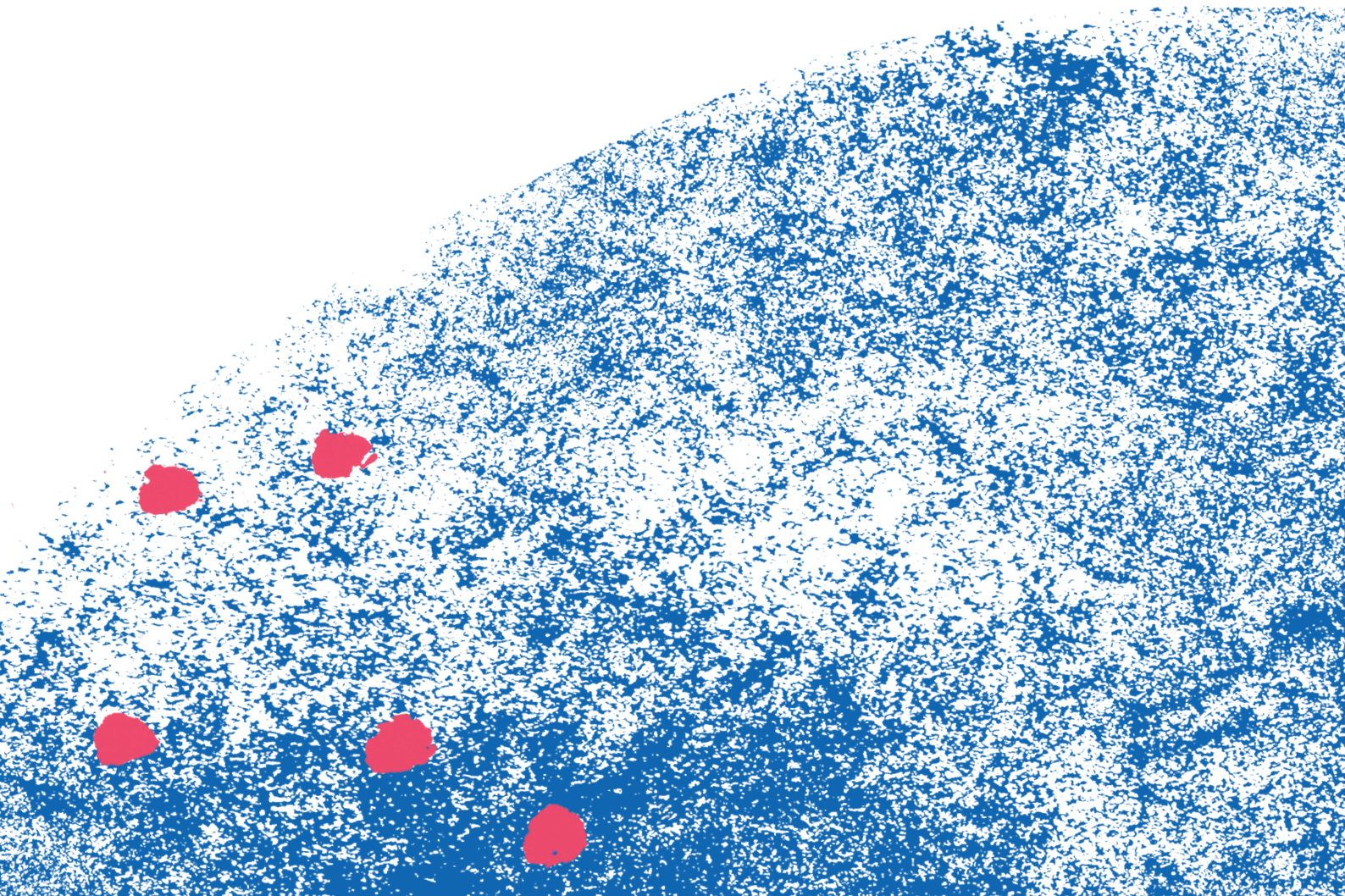

KYNNYSARVO YLITTYY

	Kyllä/ei -kysymykset	Kyllä/ei	Hankintayksikön vastaus ja perustelut
1.	Onko varmistettu, ettei sopimusta olisi voitu laajentaa hankintalain 136 §:n perusteella?		
2.	Onko varmistettu, ettei-vät tilanteeseen sovellu suorahankintaperusteet?		
3.	Käynnistääkö tai onko hankintayksikkö käynnistänyt ilman aiheetonta viivytystä hankintalain mukaisen hankintamenettelyn ennen väliaikaisesta järjestelystä päättämistä/sopimista?		
4.	Onko väliaikainen järjestely hankintamenettelyn keston ajaksi välttämätöntä maakunnan toiminnan käynnistämistä varten tai palvelujen tuottamisen jatkuvuuden turvaamiseksi?		
5.	Aiheuttaisiko palvelujen tuottaminen siirtyneiden sopimusten mukaisesti tai muutoin merkittävää haittaa maakunnan toiminnalle tai maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamiselle? ➡ Määritelkää yksityiskohtaisesti, mitä merkittävää haittaa aiheutuisi? ➡Hallintovaliokunnan lausunnon perusteella. merkittävällä haitalla tarkoitetaan mm. palvelujen katkeamistilanteita, merkittäviä sopimusten tai kustannusten päällekkäisyyksiä, palvelupuutteita, yhteensopimattomuutta tai kohtuuttomia teknisiä vaikeuksia toiminnan osalta ja muita vastaavia tilanteita. Voitte tuoda esille myös mm. potilasturvallisuuteen, terveyteen, muun lainsäädännön noudattamiseen, kirjanpidon oikeellisuuteen tai yleiseen etuun liittyviä näkökohtia.		
HUOM. Väliaikaisen järjestelyn kesto voi olla enintään vuoden 2022 loppuun asti.			

	Lisäkysymykset	Hankintayksikön vastaus ja perustelut
1.	Miksi ette ole huomioineet tulossa olevaa sopimusten siirtoa, kun kilpailutitte nykyiset sopimukset?	
2.	Miksi juuri x-yhtiön sopimusta laajennetaan ja muita supistetaan?	
3.	Oletteko sopineet toimittajien kanssa kaikista muutoksista yksityiskohtaisesti, aiempien sopimusten ehtoja kunnioittaen? Miten? Kuvatkaa prosessi tähän lyhyesti.	

2) Algoritmi perustuu siihen pykälämuotoiluun, jonka hallintovaliokunta on esittänyt lausunnossaan HaVL 3/2018 vp.

3) https://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/kynnysarvot/

SOPIMUSTA MUUTETAAN ARVAAMATTOMIEN OLOSUHDEMUUTOSTEN VUOKSI 136.2 §:n 3 kohta

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	Tehdäänkö sopimusmuutos alkuperäisen sopimuskumppanin kanssa?		
2.	Johtuuko muutoksen tarve sellaisista olosuhteista, joita ette ole voineet ennakoida, vaikka olette toimineet huolellisesti?		
3.	Onko varmistettu, ettei sopimusmuutos johda hankintasopimuksen yleisen luonteen muuttumiseen?		
4.	Aiotteko julkaista hankintalain 58§:n mukaisen ilmoituksen sopimusmuutoksesta?		
5.	Onko sopimuksen muutoksen arvo enintään 50 prosenttia alkuperäisen hankintasopimuksen arvosta?		

- Riittävän huolellisuuden arvioinnissa huomioitavaa: hankkeen luonne ja ominaisuudet, alan hyvät toimintatavat, hankintayksiköllä käytettävissä olevat keinot (resurssit, työkalut, aikataulu), sekä se, että kilpailutukseen käytetyt resurssit ovat olleet asianmukaisessa suhteessa hankintasopimuksen ennakoitavissa olevaan arvoon.
- Mikäli hankintasopimuksen arvo on noussut sopimuskaudella sopimukseen kirjatun indeksiehdon perusteella, lasketaan muutoksen arvo suhteessa indeksiehdon perusteella korotettuun hintaan.

Analyysityökalu - valtiontuki

Yleisohje

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen SEUT 107 (1) artiklan mukaan: ”Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Tässä ohjeessa esitetään vain suorahankintaan mahdollisesti sisältyvään valtiontukeen liittyvät relevantit seikat.

Oikeuskäytännön avulla selvitetään, millaisten toimien voidaan katsoa täyttävän SEUT 107 (1) artiklan mukaisen valtiontuen neljä kumulatiivista kriteeriä, joiden jokaisen tulee täyttyä yhtä aikaisesti, jotta jollekin toimijalle annettavassa edussa olisi kyseessä kielletty tuki. Kriteerit voidaan jaotella seuraavasti

- Tuen tulee olla jäsenvaltion myöntämä (”valtion toimenpide”) taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty (”valtion varat”)
- Tuen tulee olla valikoivaa (”valikoivuus”)
- Tuella tulee olla kilpailuvaikutus (”kilpailuvaikutus”)
- Tuella tulee olla kauppavaikutus (”kauppavaikutus”)
- (Tuen tulee antaa etua tuensaajalle; järkevästi toimiva yksityinen markkinatoimija ei olisi toteuttanut oikeustoimea yrityksen kanssa samoissa olosuhteissa samoilla ehdoilla ”etu”.

On tärkeää havaita, että jos julkisen sektorin toimija maksaa ostamistaan hyödykkeistä markkinahintaa, ei kyseessä voi olla kielletty valtiontuki [1].

1 Pääomia, jotka valtio antaa suoraan tai välillisesti jonkin yrityksen käyttöön olosuhteissa, jotka vastaavat tavanomaisia markkinaedellytyksiä, ei voida pitää valtiontukina (Asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 20 kohta).

Tämän dokumentin tarkoituksena on toimia hankintayksiköiden apuna niiden suorittaessa ICT-järjestelmien konsolidointitoimenpiteitä tulevan SOTE-uudistuksen johdosta.

Dokumentin avulla hankintayksiköt voivat arvioida, sisältyykö niiden suunnittelemiin konsolidointitoimenpiteisiin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jatkossa ”SEUT”) 107 (1) artiklan mukaista kiellettyä valtiontukea. Tämän arvioinnin avuksi on luotu taulukoita, esitetty EU:n tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytäntöä ja komission päätöksiä sekä esitetty relevantti EU-lainsäädäntö.

Työkalun rakenne etenee seuraavasti:

1. Taulukko 1 sisältää kysymyksiä, joiden avulla hankintayksikkö voi arvioida, sisältyykö sen SEUT 107 (1) artiklan mukaista valtiontukea.
2. Taulukko 2 sisältää kysymyksiä, joihin tulee vastata siinä tapauksessa, että 1. taulukon vastausten perusteella havaitaan, että konsolidointitoimenpiteeseen saattaa sisältyä SEUT 107 (1) artiklan tarkoittamaa valtiontukea. Mikäli hankintayksikkö täyttää 2. taulukossa esitetyt vaatimukset, hankintayksikön suunnittelema valtiontuki voidaan myöntää.
3. Siinä tapauksessa, että 1. taulukon perusteella hankintayksikön konsolidointitoimenpiteisiin saattaa sisältyä SEUT 107 (1) tarkoittamaa valtiontukea eikä hankintayksikkö täytä 2. taulukossa esitettyjä vaatimuksia, joiden nojalla tukea voidaan myöntää, hankintayksikön tulee vastata 3. taulukon kysymyksiin, jonka avulla hankintayksikkö voi selvittää miten Euroopan unionin komissio (jatkossa ”komissio”) tulisi suhtautumaan konsolidointitoimenpiteen sisältämään valtiontukeen.
4. Taulukoiden jälkeen on jaksossa II. esitetty SEUT 107 (1) artiklan mukaisen valtiontuen neljän kriteerin tulkintaa koskevaa EU:n ja kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytäntöä sekä komission päätöksiä.
5. Oikeuskäytännön jälkeen on kirjattu ylös yleiset linjaukset oikeuskäytännöstä, jonka jälkeen esitetään SEUT 107 (1) artiklan mukaista valtiontukea koskeva esimerkkianalyysi tapausesimerkin kautta.
6. Jaksossa III. esitetään EU:n valtiontukisääntöjä koskeva relevantti lainsäädäntö.

Taulukot

Taulukko 1

OHJE: Taulukon kohdassa ”KYSYMYS” on kysytty kysymyksiä, joiden avulla hankintayksikkö arvioi, voiko hankintayksikön konsolidointitoimiin sisältyä SEUT 107 (1) artiklan mukaista valtiontukea.

- Mikäli konsolidointikumppania ei kilpailuteta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016 ”hankintalaki”) mukaisesti, vaan konsolidointi tehdään suorahankintana, ei sopimuksen markkinaehtoisuutta ole selvitetty. Tällöin sopimukseen saattaa sisältyä tukea julkisen tahon puolelta [2]. Sopimuksen markkinaehtoisuus voidaan hankintalain mukaisen kilpailutuksen ohella selvittää kattavalla markkinahinta-analyysillä, jossa esimerkiksi riippumattoman arvioijan toimesta vertaillaan markkinoilla olevia tuotteita ja niiden hintoja solmittavasta hankintasopimuksesta maksettavan hinnan markkinaehtoisuuden selvittämiseksi. Katso tästä markkinahinnan määrityksestä lausuttua jakson III.Taustatiedot (Valtiontuen käsite, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta) luku 2.
- Käy kysymykset läpi numerojärjestyksessä ja anna ensiksi kysymykseen ”KYLLÄ” tai ”EI”-vastaus sen mukaan, vastaako kysytty kysymys konsolidoinnissa käsillä olevaa tilannetta.
- Seuraavaksi kohdassa ”HANKINTAYKSIKÖN VASTAUS” anna perustelut sille, miksi tilanne vastaa tai ei vastaa hankintayksikön tilannetta.
- Algoritmissa esitetyt kysymykset muodostavat SEUT 107 (1) artiklan mukaisen valtiontuen kumulatiiviset edellytykset. Yksikin ”EI”-vastaus osoittaa, että hankintayksikön suunnittelema toimenpide ei todennäköisesti sisällä SEUT 107 (1) artiklan mukaista valtiontukea, jolloin tukitoimenpide on lähtökohtaisesti sallittu.
- Mikäli hankintayksikkö vastaa kaikkiin kysymyksiin ”KYLLÄ”, saattaa hankintayksikön suunnittelemaan toimeen sisältyä valtiontukea.
- Ennen taulukon täyttämistä katso jakson ”III. Taustatiedot (Valtiontuen käsite, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta” kappaleet 1 ja 2).

---

2 Komission tiedonannon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta valtiontuen käsitteestä mukaan (2016/C 262/01, jatkossa ”käsitetiedonanto”): Jos omaisuuden, tavaroiden ja palvelujen myynti ja osto (tai muut vastaavat transaktiot) toteutetaan kilpailuun perustuvan, läpinäkyvän ja syrjimättömän tarjouskilpailun jälkeen, johon ei liity ehtoja, perussopimuksessa määrättyjen julkisia hankintoja koskevien periaatteiden mukaisesti, voidaan olettaa, että kyseiset transaktiot ovat markkinaehtojen mukaisia, edellyttäen, että myyjän tai ostajan valinnassa on käytetty 95 ja 96 kohdassa esitettyjä kriteerejä.

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	**Maksaako hankintayksikkö mahdollisesti hankintasopimuksesta ylihintaa, koska hankintasopimusta ei ole kilpailutettu hankintalain mukaisesti?** • Edusta on kyse aina, kun yrityksen taloudellinen tilanne paranee sellaisen valtion toimenpiteen johdosta, jonka ehdot poikkeavat tavanomaisista markkinaehdoista.[3] Tämän arvioimiseksi yrityksen taloudellista asemaa toimenpiteen jälkeen olisi verrattava sen taloudelliseen tilanteeseen, jos toimenpidettä ei olisi toteutettu. • Jos hankinta on jätetty kilpailuttamatta, esimerkiksi sen vuoksi, että sille on olemassa hankintalain mukainen suorahankintaperuste, ei hankintasopimuksen markkinaehtoisuutta ole selvitetty.[4] • Tuen määräksi katsotaan yrityksen saaman edun arvo eli markkinahinnan ja maksetun hinnan erotus.		

3 Markkinaehtoinen hinta voidaan selvittää julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain mukaisella kilpailutuksella sekä kattavalla markkinahinta-analyysilla. Komissio on katsonut, että EU:n hankintadirektiivin mukainen kilpailutus sulkee lähtökohtaisesti pois valtiontuen olemassaolon. Niissä tapauksissa, joissa taloudellisen toimijan valintaa ei ole edeltänyt avoin tarjouskilpailu, josta olisi tiedotettu riittävällä tavalla, jäsenvaltiolla on erityinen velvollisuus osoittaa, että sen suorittama tavaroiden tai palvelujen osto on tavanomainen liiketoimi (Euroopan unionin tuomioistuin, T-116/01 ja T-118/01). Mikäli kilpailutusta ei suoriteta, jäsenvaltion viranomaisen tulee hankkia niin laaja ja luotettava selvitys hankittavasta tavarasta tai palvelusta maksettavan hinnan markkinaehtoisuudesta, että valtiontuen olemassaolo, eli ylihinnan maksaminen, voidaan objektiivisesti arvioiden sulkea pois.

4 Julkisia hankintoja koskevissa direktiiveissä vahvistettujen menettelyjen käyttö ja noudattaminen voidaan katsoa riittäväksi markkinahinnan selvittämisessä, jos kaikki menettelyn käyttöä koskevat edellytykset täyttyvät. Tämä ei koske erityisolosuhteita, joiden vuoksi on mahdotonta määrittää markkinahintaa, kuten neuvottelumenettelyn käyttöä ilman hankintailmoituksen julkaisemista, josta suorahankinnassa on kyse. (Käsitetiedonanto, kohta 93).

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
2.	**Onko tukea antava taho julkisen sektorin toimija (toimenpide johtuu valtiosta) tai viranomainen on ollut osallisena hankintasopimuksen myöntämistä koskevaan päätökseen?** • Tapauksissa, joissa viranomainen myöntää edun tuensaajalle, toimenpide on lähtökohtaisesti peräisin valtiolta. Viranomaiseksi katsotaan valtion viranomaisten lisäksi aluehallinto- ja paikallisviranomaiset. • Tukitoimi voi olla valtiosta johtuva silloinkin, kun tuen myöntäjänä on yksityis- tai julkisoikeudellinen yhteisö. Myös julkisen yrityksen myöntämän tuen on mahdollista katsoa johtuvan valtiosta. • Katso jaksosta III. Taustatiedot (Valtiontuen käsite, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta) kappale 1.1.1, milloin yritysmuodossa toimivan tahon myöntämän tuen voidaan katsoa johtuvan valtiosta. • Hankintalain 5 §:n valossa, kyseessä olisi valtiosta johtuva toimenpide, jos 5 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetut viranomaiset myöntäisivät tukea jollekin yritykselle. • Hankintalain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen julkisoikeudellisen laitoksen myöntämä tuki voidaan puolestaan katsoa valtiosta johtuvaksi, jos jakson III. Taustatiedot (Valtiontuen käsite, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta) kappaleessa 1.1.1 esitettyjen tekijöiden perusteella voidaan todeta, että viranomainen on ollut vaikuttamassa tuen myöntämistä koskevaan päätöksentekoon.		
3.	**Annetaanko tukea valtion varoista?** • Valtion varat käsittävät kaikki julkisen sektorin varat, kuten jäsenvaltioiden alueviranomaisten (hajautetun hallinnon, osavaltioiden, alueellisten ja muiden yksikköjen) varat.[5] • Hankintalain 5 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten myöntäessä tukea, tuen katsotaan olevan peräisin valtion varoista. • Hankintalain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen julkisoikeudellisen laitoksen myöntämän tuen voidaan katsoa olevan peräisin valtiolta, jos valtio pystyy ohjaamaan laitoksen varojen käyttöä, eli jos se käyttää laitoksessa määräysvaltaa. • Tukea annetaan valtion varoista esimerkiksi, jos kyse on suorista avustuksista, lainoista, takauksista, suorista sijoituksista yritysten pääomaan, luontoisetuuksista tai ylihinnan maksamisesta. Tukea annetaan valtion varoista silloin, kun valtiolla ilman toimenpidettä käytössä olevat rahat vähenevät toimenpiteen vuoksi.		

5 Käsitetiedonanto, kohta 48

4.	**Annetaanko tukea yritykselle, joka tarjoaa tavaroita tai palveluita markkinoilla**? • Valtiontukisääntöjä sovelletaan ainoastaan silloin, kun tuensaaja on ”yritys”.[6] • Euroopan unionin tuomioistuin on määritellyt yritykset taloudellista toimintaa harjoittaviksi yksiköiksi, riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta.[7] • **Taloudellista toimintaa on toiminta, jossa tavaroita tai palveluita tarjotaan markkinoilla.** [8] [9] • Esimerkiksi yksikköä, joka luokitellaan yhdistykseksi tai urheiluseuraksi, voidaan pitää SEUT 107 (1) artiklan kohdassa tarkoitettuna yrityksenä. Sama koskee yksikköä, joka on muodollisesti osa julkista hallintoa. Merkitystä on ainoastaan sillä, harjoittaako yksikkö taloudellista toimintaa		
5.	**Parantaako tuki yrityksen asemaa markkinoilla verrattuna tukea saamattomiin yrityksiin; lisääntyvätkö yrityksen käytössä olevat varat tulojen lisääntymisen tai velvoitteiden pienenemisen muodossa?** • Tuen voidaan katsoa vääristävän kilpailua ainakin silloin kun tuki vapauttaa tuensaajan kustannuksista, joista sen olisi muuten vastattava osana normaalia liiketoimintaa.[10]		
6.	**Toimiiko tukea saava yritys sellaisella toimialalla, jolla harjoitetaan EU:n sisäistä kauppaa tai saman alan palveluja harjoitetaan myös muissa jäsenvaltioissa?** • Yritykselle, joka tuottaa ainoastaan paikallisia tai alueellisia palveluja eikä tuota palveluja kotivaltionsa ulkopuolella, myönnetty valtion tuki voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT 107 (1) artiklan edellyttämällä tavalla, jos muista jäsenvaltioista peräisin olevat yritykset voisivat tarjota samoja palveluja kuin tuensaaja -yritys eikä tämä mahdollisuus ole pelkästään hypoteettinen. [11] [12]		

6 Käsitetiedonanto, 6 kohta

7 Asiat C-180/98–C-184/98, 74 kohta

8 Komissio v. Italia, 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, 7 kohta

9 Suomen kilpailulaissa ja EU:n kilpailuoikeudessa omaksutun käytännön mukaan taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa palveluita tarjotaan markkinoilla. EU:n tuomioistuinten oikeuskäytännössä käsite on määritelty hyvin laajaksi, niin että yrityksen käsite kattaa kaikki yhteisöt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa riippumatta niiden oikeudellisesta asemasta tai rahoitustavasta. Kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt kuuluvat kilpailusääntöjen soveltamisalaan. Sen arvioimisessa, onko tietyn yksikön harjoittamassa toiminnassa kyse taloudellisesta toiminnasta, otetaan huomioon muun muassa se, harjoitetaanko markkinoilla vastaavaa toimintaa yksityisten toimesta. Markkinaympäristölle on luonteenomaista muun muassa hintainformaation hyväksikäyttö tuotannossa, markkinapaikka, jossa kysyntä ja tarjonta voivat kohdata sekä toimijoiden mahdollisuus tehdä valintapäätöksiä hintainformaation pohjalta. Sen sijaan esimerkiksi pelkkää hyödykkeiden ostamista tai hankintaa ei kaikissa tilanteissa ole katsottu taloudelliseksi toiminnaksi, jos hyödykkeet on hankittu käytettäväksi muussa kuin taloudellisessa toiminnassa.

10 Asia C-172/03, 55 kohta.

11 Käsitetiedonanto, kohta 192.

12 ICT-toimiala on yleisesti ottaen jäsenvaltioiden rajat ylittävän kaupan piirissä.

Taulukko 2 - De minimis -tuki

- Mikäli hankintayksikkö vastasi edellisen taulukon kaikkiin kohtiin ”Kyllä”, on kyseessä SEUT 107 (1) artiklan mukainen valtion tuki.
- Valtiontuki on lähtökohtaisesti kielletty, mutta se voi SEUT 107 (1) artiklan valtiontuen periaatteellisesta kiellosta huolimatta kuitenkin olla tietyissä tilanteissa sallittu.
- Komissio on antanut asetuksen (Komission asetus N:o 1407/2013) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen (jatkossa ”de minimis -asetus”).
- Taulukossa 2 käydään läpi de minimis -asetuksen soveltumisedellytykset.
- Mikäli hankintayksikkö täyttää seuraavat de minimis -asetuksen soveltumisedellytykset, hankintayksikön myöntämässä tuessa ei katsota olevan kyseessä SEUT 107 (1) artiklan mukainen kielletty valtiontuki eikä tuesta tarvitse siten tehdä ilmoitusta komissiolle.
- Mikäli hankintayksikkö vastaa kaikkiin tämän taulukon kysymyksiin ”Ei”, hankintayksikkö voi myöntää suunnittelemaansa tukea de minimis -asetuksen perusteella.
- Yksikin ”KYLLÄ”-vastaus osoittaa, että de minimis -asetuksen mukaiset edellytykset eivät täyty eikä tukea voida myöntää de minimis-tukena.
- Ennen taulukon täyttämistä katso jakson ”III. Taustatiedot (Valtiontuen käsite, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta” kappale 4).

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	**Onko tuen määrä enemmän kuin 200.000 euroa?** • De minimis -asetuksen mukaista tukea voidaan myöntää enintään 200.000 euroa. • Tuen määräksi katsotaan yrityksen saaman edun arvo eli markkinahinnan ja maksetun hinnan erotus.		
2.	**Onko tukea myöntävä hankintayksikkö antanut suunnitellulle tuensaajalle de minimis-tukea nykyisen tai kahden viimeksi päättyneen verovuoden aikana siten, että aiempien ja suunnitellun tuen määrä ylittää 200.000 euroa?** • De minimis -asetuksen mukaista tukea voidaan myöntää enintään 200.000 euroa nykyisen ja kahden edellisen verovuoden aikana. Jos tuen enimmäismäärä ylittyisi aiemman tuen takia, kyseisen uuden tuen mihinkään osaan ei saa soveltaa de minimis -asetusta.[13]		
3.	**Onko myönnettävän tuen tarkka rahallinen määrä epäselvä?** • De minimis -tueksi voidaan katsoa vain tuki, jonka osalta on mahdollista laskea etukäteen tarkka bruttoavustusekvivalentti tarvitsematta tehdä riskinarviointia (”läpinäkyvä tuki”). Tällä tarkoitetaan sitä, että **tuen määrä tulee pystyä osoittamaan tuen myöntämishetkellä**, jotta voidaan arvioida, ettei asetuksessa asetettu 200.000 euron maksimitukimäärä ylity.		
4.	**Onko tukea saava yritys saanut de minimis-tukea muilta viranomaisilta nykyisen ja kahden viimeksi päättyneen verovuoden aikana siten, että aiempien ja suunnitellun tuen määrä ylittää 200.000 euroa?**		

13 Ks. De minimis-tuen määrän laskemisesta työ- ja elinkeinoministeriön ohje osoitteessa: https://tem.fi/documents/1410877/2851861/Opas+de+minimis-tuista+%282015%29/d1c03961-09db-4f81-af50-3dfaae57c4c6/Opas+de+minimis-tuista+%282015%29.pdf.

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
5.	**Onko tukea saavan yrityksen valvonnan alla oleva yhteisö saanut de minimis -tukea nykyisen ja kahden viimeksi päättyneen verovuoden aikana tukea antavalta viranomaiselta tai joltain muulta viranomaiselta siten, että aiempien ja suunnitellun tuen määrä ylittää 200.000 euroa?** De minimis asetuksen 2 (2) artikla: ”Yhteen yritykseen sisältyvät tätä asetusta sovellettaessa kaikki yritykset, joiden välillä vallitsee vähintään yksi seuraavista suhteista: a) yrityksellä on enemmistö toisen yrityksen osakkeenomistajien tai jäsenten äänimäärästä; b) yritys on oikeutettu asettamaan tai erottamaan toisen yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenten enemmistön; c) yrityksellä on oikeus käyttää määräysvaltaa toisessa yrityksessä tämän kanssa tehdyn sopimuksen taikka tämän perustamiskirjan, yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen määräyksen nojalla; d) toisen yrityksen osakkeenomistajana tai jäsenenä olevan yrityksen hallinnassa on toisen yrityksen muiden osakkeenomistajien tai jäsenten kanssa tehdyn sopimuksen nojalla yksin enemmistö kyseisen yrityksen osakkeenomistajien tai jäsenten äänimäärästä. Yritykset, joilla on jokin ensimmäisen alakohdan a–d alakohdassa tarkoitetuista suhteista yhden tai useamman toisen yrityksen kautta, katsotaan myös yhdeksi yritykseksi.”		
6.	**(Onko tuensaajaa asetettu konkurssi- tai yrityssaneerausmenettelyyn tai täyttääkö tuensaaja kansallisessa lainsäädännössä asetetut edellytykset menettelyyn joutumiselle?)** • VASTATAAN VAIN, JOS TUKEA MYÖNNETÄÄN LAINOINA TAI TAKAUKSINA • Jos de minimis-tukea myönnetään lainoina tai takauksina, tukiviranomaisen tulee varmistaa, ettei tuensaajaa ole asetettu konkurssi- tai yrityssaneerausmenettelyyn, eikä tuensaaja täytä kansallisessa lainsäädännössä asetettuja edellytyksiä menettelyyn joutumiselle.		

7.	**Onko tukea saavalle yritykselle myönnetty SGEI de minimis -asetuksen perusteella tukea viimeisen kolmen verovuoden aikana siten, että ko. tuen ja de minimis -tuen yhteismäärä ylittää 500.000 €?** SGEI de minimis -asetuksen perusteella myönnetyt ja yleisen de minimis -asetuksen mukaiset tuet voivat kasautua SGEI de minimis -asetuksen mukaiseen 500.000 euron enimmäismäärään asti. De minimis asetuksen 2 (2) artikla: ”Yhteen yritykseen sisältyvät tätä asetusta sovellettaessa kaikki yritykset, joiden välillä vallitsee vähintään yksi seuraavista suhteista: a) yrityksellä on enemmistö toisen yrityksen osakkeenomistajien tai jäsenten äänimäärästä; b) yritys on oikeutettu asettamaan tai erottamaan toisen yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenten enemmistön; c) yrityksellä on oikeus käyttää määräysvaltaa toisessa yrityksessä tämän kanssa tehdyn sopimuksen taikka tämän perustamiskirjan, yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen määräyksen nojalla; d) toisen yrityksen osakkeenomistajana tai jäsenenä olevan yrityksen hallinnassa on toisen yrityksen muiden osakkeenomistajien tai jäsenten kanssa tehdyn sopimuksen nojalla yksin enemmistö kyseisen yrityksen osakkeenomistajien tai jäsenten äänimäärästä. Yritykset, joilla on jokin ensimmäisen alakohdan a–d alakohdassa tarkoitetuista suhteista yhden tai useamman toisen yrityksen kautta, katsotaan myös yhdeksi yritykseksi.”		
8.	**Saako yritys samaan hankkeeseen muuta valtiontukea siten, että suunnitellun tuen määrä ylittää komission antamassa ryhmäpoikkeusasetuksessa tai päätöksessä kunkin tapauksen erityisten olosuhteiden mukaan vahvistetun tuen enimmäismäärän?** • De minimis -asetuksen 5 (2) artiklan mukaan vähämerkityksinen tuki ei saa kasautua samoihin tukikelpoisiin kustannuksiin myönnettävän valtiontuen tai samaan riskirahoitustoimenpiteeseen myönnettävän valtiontuen kanssa, jos tällainen kasautuminen ylittäisi komission antamassa ryhmäpoikkeusasetuksessa tai päätöksessä kunkin tapauksen erityisten olosuhteiden mukaan vahvistetun tuen enimmäisintensiteetin tai enimmäismäärän. • Vähämerkityksinen tuki, jota ei ole myönnetty tai kohdennettu tiettyihin tukikelpoisiin kustannuksiin, saa kasautua muun valtiontuen kanssa, joka on myönnetty komission antaman ryhmäpoikkeusasetuksen tai päätöksen nojalla.		

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
9.	**Tukea saava yritys on ollut osallisena yrityskaupassa tai fuusiossa ja siihen osallistuneille yrityksille on myönnetty de minimis -tukea nykyisen ja kahden edellisen verovuoden aikana siten, että aiempien ja suunnitellun tuen määrä ylittää 200.000 euroa?**		
10.	**Tukea saava yritys on ollut mukana jakautumisessa ja sen jakautumisessa saatuihin toimintoihin on myönnetty de minimis -tukea nykyisen ja kahden edellisen verovuoden aikana siten, että aiempien ja suunnitellun tuen määrä ylittää 200.000 euroa?** • Ennen jakoa myönnetty vähämerkityksinen tuki on kohdennettava tuesta hyötyneelle yritykselle eli yritykselle, joka ottaa hoitaakseen toiminnot, joihin vähämerkityksinen tuki käytettiin. • Jos tällainen kohdentaminen ei ole mahdollista, vähämerkityksinen tuki on kohdennettava suhteessa uusien yritysten pääoman kirjanpitoarvoon sinä päivänä, jona jakaminen tapahtui.		
TUEN ANTAMISTA KOSKEVA MENETTELY			
11.	**Onko hankintayksikkö jättänyt ilmoittamatta yritykselle kirjallisesti aiotusta tuen määrästä?**		
12.	**Onko hankintayksikkö jättänyt viittaamatta ilmoituksessa suoraan de minimis- asetukseen ja jättänyt mainitsematta sen nimen ja tiedon julkaisemisesta Euroopan unionin virallisessa lehdessä?** • Esimerkki: ”Tuki, joka on määrältään X euroa, myönnetään vähämerkityksisenä eli ns. de minimis -tukena. Tuen myöntämisessä noudatetaan Komission asetusta (EU) N:o 1407/2013, annettu 18 päivänä joulukuuta 2013, perustamissopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähä- merkityksiseen tukeen. (Julkaistu EUVL nro L 352, 24.12.2013)”		
13.	**Onko hankintayksikkö jättänyt varmistamatta, ettei tuen myöntäminen nosta kyseiselle yritykselle myönnetyn vähä¬merkityksisen tuen kokonaismäärää yli 200.000 euron, kun otetaan huomioon kuluva ja kaksi aiempaa verovuotta?**		
14.	Onko hankintayksikkö jättänyt kokoamatta ja taltioimatta kaikki tuen myöntämistä koskevat tiedot, joilla voidaan osoittaa, että de minimis- asetuksen soveltumisedellytyksiä on noudatettu? • Yksittäistä vähämerkityksistä tukea koskevat asiakirjat on säilytettävä kymmenen verovuoden ajan tuen myöntämispäivästä. Vähämerkityksisen tuen ohjelmaa koskevat asiakirjat on säilytettävä kymmenen verovuoden ajan siitä päivästä, jolloin ohjelmasta myönnetään viimeinen yksittäinen tuki		

Taulukko 3

- Mikäli valtion suunnittelema toimenpide täyttää taulukon 1 kriteeristön, on kyseessä SEUT 107 (1) artiklan mukainen valtiontuki.
- Kyseinen tuki on sallittu de minimis-asetuksen nojalla, jos se täyttää taulukossa 2 asetetut de minimis–tuen edellytykset.
- Mikäli tuki ei täytä de minimis -asetuksen vaatimuksia, kyseessä on valtiontuki, jota ei saa myöntää ennen kuin tuesta on SEUT 108 (3) artiklan mukaisesti notifioitu komissiota.
- SEUT 108 (3) artiklan mukaan komissiolle on annettava tieto valtiontuen myöntämisestä. Jos komissio katsoo, että valtiontuki ei sovellu sisämarkkinoille, valtiontukea ei voida myöntää.
- Vaikka tuki olisi myönnetty SEUT 108 (3) artiklan vastaisesti, eli ilman komissiolle tehtävää ilmoitusta, ei tuki ole automaattisesti sisämarkkinoille soveltumatonta. Tällöin kansallinen tuomioistuin voi kuitenkin määrätä tuen takaisinperittäväksi korkoineen ennen kuin komissio on ottanut tuen sisämarkkinoille soveltuvuuteen kantaa.
- Taulukon 3 avulla hankintayksikkö voi arvioida miten komissio tulisi suhtautumaan suunniteltavaan tukeen. Taulukossa on esitetty yhteiset arviointiperiaatteet, joita komissio käyttää arvioidessaan tuen soveltuvuutta sisämarkkinoille. Jotta kyseessä olisi sisämarkkinoille soveltuva tuki, kaikkiin taulukon kysymyksiin tulee vastata ”Kyllä”.
- Jos johonkin taulukon kysymyksistä vastataan ”Ei”, on kyseessä valtiontuki, joka todennäköisesti olisi komission näkemyksen mukaan sisämarkkinoille soveltumatonta eli sitä ei saa myöntää.
- Ennen taulukon täyttämistä katso jakson ”III. Taustatiedot (Valtiontuen käsite, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta” kappaleet 1, 6 ja 7).

	Kysymys	Kyllä/Ei	Hankintayksikön vastaus
1.	**Onko tuella selkeästi määritelty yhteisen edun mukainen tavoite? Mikä?** • Tuen tulee edistää yhden tai useamman SEUT 107 (3) artiklan mukaisen yhteisen edun mukaiseen tavoitteeseen pääsemistä. • Ks. SEUT 107 (3)		
2.	**Kohdistuuko tuki tietyn markkinapuutetilan (so. esim. toimintapuute) paikkaamiseen?** • Tuki kohdistuu markkinapuutetilan paikkaamisen esimerkiksi silloin, kun tuetaan yritysten ympäristöystävällisiä toimintatapoja tilanteissa, jolloin ympäristön pilaantumista ei ole hinnoiteltu asianmukaisesti eli yritys ei joudu vastaamaan kaikista pilaantumisen aiheuttamista kustannuksista.		
3.	**Onko tukitoimenpide välttämätön markkinapuutteen korjaamiseksi (so. markkinapuutetta ei voida korjata muilla keinoin)?** • Tukitoimenpide ei olisi välttämätön esimerkiksi silloin, kun ympäristön suojelua koskevilla lainsäännöksillä voidaan puuttua ympäristön suojelun tason kehittämiseen, jolloin valtiontuki ei olisi välttämätön ympäristön suojelun tason kehittämiseksi.		

4.	**Onko tuella kannustava vaikutus eli muuttako tuki yrityksen käyttäytymistä niin, että se harjoittaa sellaista ylimääräistä toimintaa, jota se ei harjoittaisi ilman tukea tai jota se harjoittaisi rajoitetusti tai eri tavalla?** • Kannustavasta vaikutuksesta on kyse esimerkiksi silloin, kun tuki saa tuensaajan muuttamaan toimintatapaansa ympäristönsuojelun tason nostamiseksi tai varmojen, kohtuuhintaisten ja kestävien energiamarkkinoiden toiminnan parantamiseksi, mitä tuensaaja ei tekisi ilman tukea. • Tuella ei saa kattaa yritykselle toiminnasta joka tapauksessa aiheutuvia kustannuksia, eikä sillä saa korvata taloudelliseen toimintaan liittyvää tavanomaista liiketoimintariskiä.		
5.	**Onko tuki oikeasuhtainen, eli onko se rajattu vähimmäismäärään, joka on tarpeen yhteisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi?** • Esimerkiksi ympäristö- ja energiatuki katsotaan oikeasuhteiseksi, jos tuen määrä tuensaajaa kohti on rajattu vähimmäismäärään, joka on tarpeen, jotta voidaan saavuttaa asetettu ympäristönsuojelu- tai energiatavoite.		
6.	**Onko tuen yhteisen edun mukaisia tavoitteita edistävät vaikutukset suuremmat kuin tuen kilpailua rajoittavat haitalliset vaikutukset?** • Tuki lisää esimerkiksi ympäristönsuojelua tai T&K&I -toimintaa ja tämän toiminnan hyödyt ovat suuremmat kuin tuesta seuraavat kilpailua rajoittavat vaikutukset.		
7.	**Onko tuki läpinäkyvää?** • Jäsenvaltioiden viranomaisten tulee kuuden kuukauden kuluessa tuen myöntämisestä julkaista tiedot kaikista yli 0,5 MEUR tuensaajista internetissä 1.7.2016 alkaen. Julkaistaviin tietoihin lukeutuvat tiedot tuensaajasta (mm. nimi, toimiala, toiminta-alue) sekä myönnetystä valtiontuesta (mm. tuen määrä, lainsäädäntöperusta, pääasiallinen tavoite).		

Tietojärjestelmäkonsolidointien hankintaoikeudelliset reunaehdot

Päätöksenteko

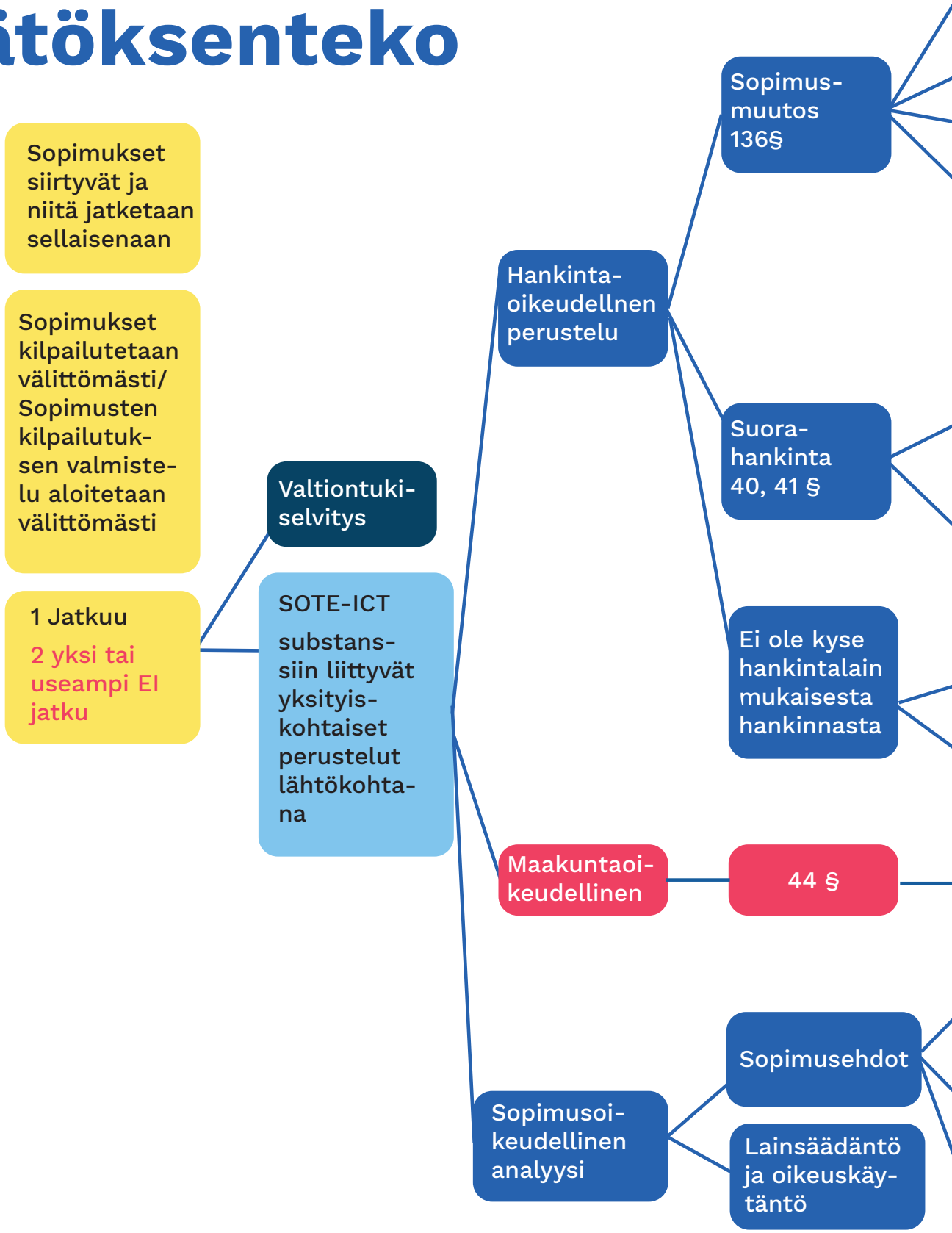

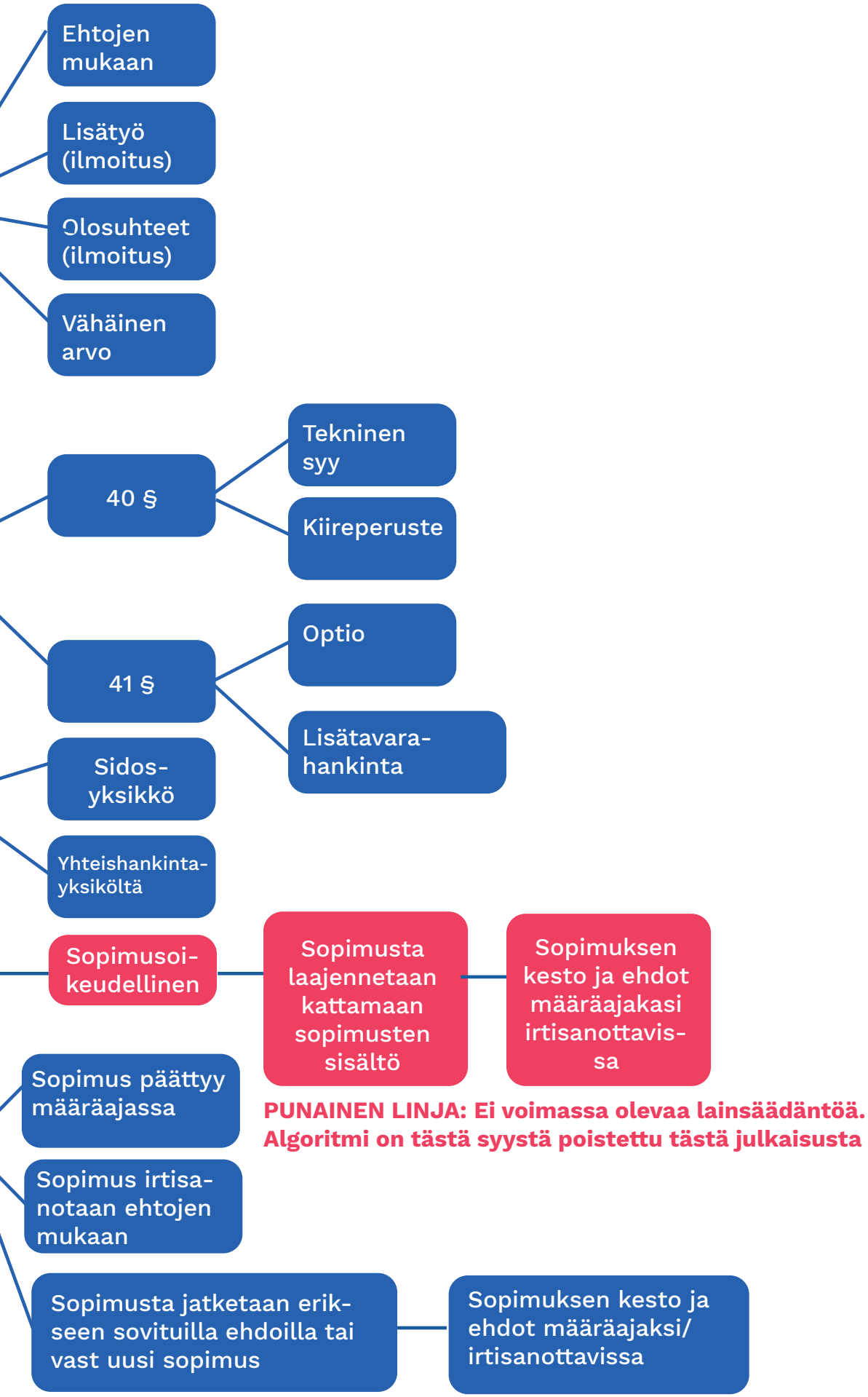

PUNAINEN LINJA: Ei voimassa olevaa lainsäädäntöä. Algoritmi on tästä syystä poistettu tästä julkaisusta

45

Kaavio valtiontuesta

Lähde: Opas de minimis -tuista, EU:n valtiontukisäännöt, 2016

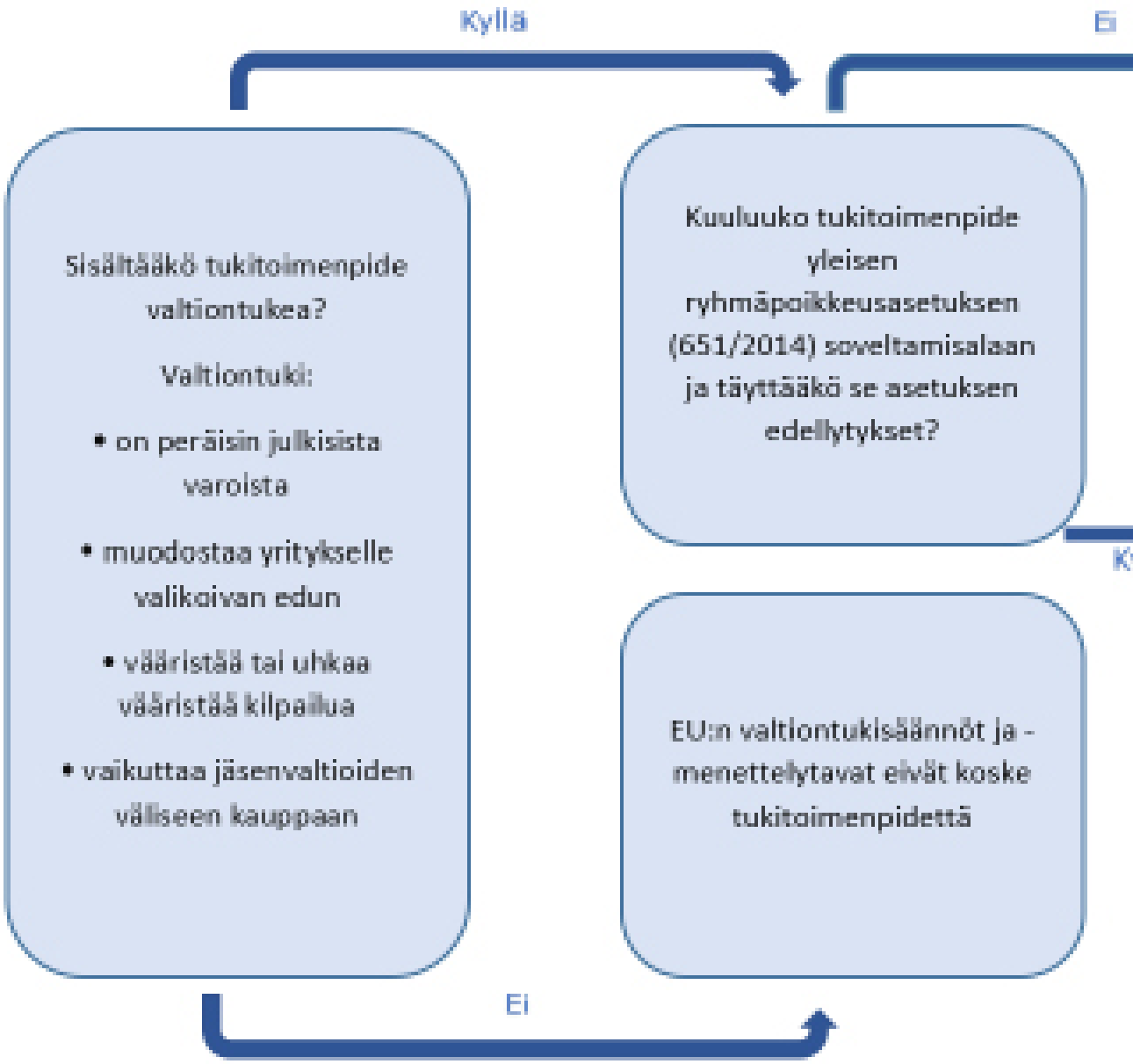

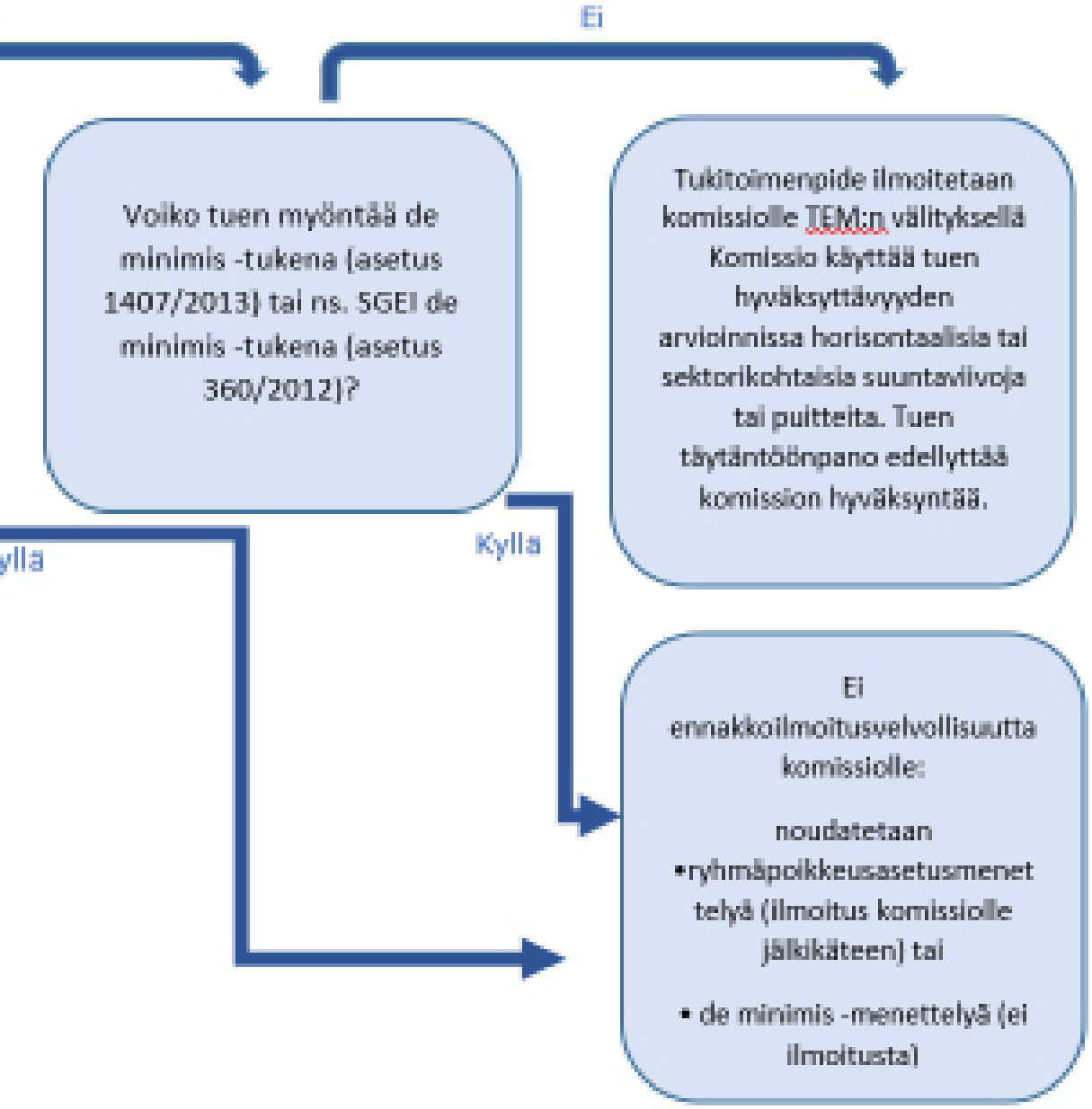
Ei
Voiko tuen myöntää de minimis -tukena (asetus 1407/2013) tai ns. SGEI de minimis -tukena (asetus 360/2012)?
Tukitoimenpide ilmoitetaan komissiolle TEM:n välityksellä Komissio käyttää tuen hyväksyttävyyden arvioinnissa horisontaalisia tai sektorikohtaisia suuntaviivoja tai puitteita. Tuen täytäntöönpano edellyttää komission hyväksyntää.
ylla
Kylla
Ei ennakkoilmoitusvelvollisuutta komissiolle:
noudatetaan
•ryhmäpoikkeusasetusmenettelyä (ilmoitus komissiolle jälkikäteen) tai
• de minimis -menettelyä (ei ilmoitusta)

AKUSTI

AKUSTI-foorumi on alueiden ja kuntien, Kuntaliiton sekä kansallisten toimijoiden yhteinen, sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ja palveluiden muutoksia sekä uudistamista tukeva verkosto. Toimintamme on kaikille avointa ja kehitysprojektien sekä selvitysten tulokset ovat vapaasti hyödynnettävissä.

Lisätietoja AKUSTIn toiminnasta löytyy verkkosivultamme www.kuntaliitto.fi/akusti. Toimintaamme ja alan ajankohtaisiin asioihin pääset tutustumaan tilaamalla sivultamme AKUSTIn markkinointikirjeen.

Lisätietoja:
akusti@kuntaliitto.fi

KUNTA LIITTO